

Laura Isotalo
Jonna Siik

Diakonia-ammattikorkeakoulu
Humanistisen alan ammattikorkeakoulututkinto
Tulkki (AMK) Viittomakielen ja puhevammaisten tulkkauksen
Opinnäytetyö, 2024

TASAVERTAISEMPAA KOHTAAMISTA

Kuvakommunikaatiomateriaalin luominen Suomen Punaisen Ristin Turun osaston ensiapupäivystäjien avuksi

---

TIIVISTELMÄ

Laura Isotalo

Jonna Siik

Tasavertaisempaa kohtaamista – Kuvakommunikaatiomateriaalin luominen Suomen Punaisen Ristin Turun osaston ensiapupäivystäjien avuksi

47 sivua ja 2 liitettä

Kevät 2024

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Humanistisen alan ammattikorkeakoulututkinto

Tulkki (AMK) Viittomakielen ja puhevammaisten tulkkaus

Kehittämispainotteisen opinnäytetyön tavoitteena oli luoda kuvakommunikaatiomateriaali Suomen Punaisen Ristin Turun osaston ensiapupäivystäjien käyttöön. Tehty kuvakommunikaatiomateriaali on tarkoitettu avuksi tilanteisiin, joissa ensiapupäivystäjät kohtaavat henkilöitä, joilla on puhevamma. Kuvakommunikaatiomateriaalin avulla ensiapupäivystäjien on mahdollista kohdata tasa-arvoisemmin henkilöitä, joilla on puhevamma. Ensiapupäivystäjät saivat opastusta sekä kuvakommunikaatiomateriaalin käyttöön että puhevammaisten henkilöiden kohtaamiseen.

Tarvetta kuvakommunikaatiomateriaalille ja kokemuksia puhevammaisten henkilöiden kohtaamisesta selvitettiin Webropolilla tehdyn kyselytutkimuksen avulla. Kysely jaettiin sähköisesti Turun osaston ensiapupäivystäjille. Kysely osoitti, että satunnaisesti oli ollut tilanteita, joissa ensiapupäivystäjät olivat työskennellessään kohdanneet henkilöitä, joilla on puhevamma. Tieto ja kokemus puhevammaisten henkilöiden kohtaamisesta oli vähäistä ja opastusta kaivattiin lisää.

Kuvakommunikaatiomateriaali toteutettiin Grid 3 -apuvälineohjelmalla, Widgit Online -ohjelmalla ja osa kuvamateriaalista tuotettiin itse. Materiaalin teossa pyrittiin huomioimaan sekä ensiapupäivystäjien näkökulma että käyttäjäryhmän näkökulma. Kuvakommunikaatiomateriaalissa on laajasti ensiaputilanteisiin liittyviä symboleita, havainnollistavia kuvia sekä kipumittari.

Opinnäytetyötä tehdessä kävi ilmi, että tieto puhevammaisuudesta ja puhevammaisen henkilön kohtaamisesta on vähäistä, vaikka vähäisen vastaajamäärän seurauksena tuloksia ei voida yleistää. Tietouden lisääntyminen voisi parantaa puhevammaisten henkilöiden mahdollisuuksia tulla kohdatuksi tasavertaisemmin.

Asiasanat: puhevamma, kuvakommunikaatio, Suomen Punainen Risti

ABSTRACT

Laura Isotalo

Jonna Siik

Equality of meeting – Producing picture-based communication material for help to communicate with clients of The Finnish Red Cross, first aid team Turku

47 pages and 2 appendices

Spring 2024

Diakonia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree Programme in Humanities

Interpreter

The aim of this development focused thesis was to make a picture-based communication folder, which first aid responders of the Turku Red Cross Organization are able to use in situations when meeting speech impaired persons. The material was made for situations when first aid responders meet speech impairment persons. The purpose of the material is to make communication situations more equal to both parties. First aid responders were familiarized with the use of material and communication with speech impairment persons.

The need for picture-based communication material and experiences when dealing with speech impaired persons was studied with a Webropol study. The study was shared by email first aid responders of Turku. According study, first aid responders have occasionally meet speech impaired persons. Knowledge and experience of communications with speech impaired persons was uncommon and the responders feel that they need more guidance to communication in those situations.

The material was produced with the Grid 3 application, the Widget Online program and part of the material without a particular program. When producing material, the focus was to understand the viewpoint of the first aid responders and their clients. Picture-based communication material has a vast library of first aid related symbols, explanatory pictures, and a pain level indicator.

The study shows that knowledge about speech impairment and communication with speech impairment persons was minimal, although due to the low number of replies for the study, generalization cannot be made. Information about speech impairment can have a positive impact for equality of communication situations with persons with speech impairment.

Keywords: speech impairment, picture-based communication, Finnish Red Cross

SELKOKIELINEN TIIVISTELMÄ

Tekijät: Laura Isotalo ja Jonna Siik

Opinnäytetyön nimi: Tasavertaisempaa kohtaamista –

Kuvakommunikaatiomateriaalin luominen

Suomen Punaisen Ristin

Turun osaston ensiapupäivystäjien avuksi

Sivumäärä: 47

Liitteiden määrä: 2

Kevät 2024

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Humanistisen alan ammattikorkeakoulututkinto

Koulutusohjelma: Tulkki (AMK)

Opinnäytetyön tavoitteena oli tehdä

kuvakommunikaatiomateriaali.

Tehty kuvakommunikaatiomateriaali sisältää kuvia,
jotka liittyvät ensiaputilanteisiin.

Kuvakommunikaatiomateriaalin avulla keskustelijoiden
on helpompi ymmärtää toisiaan.

Keskustelussa näytetään sitä kuvaa,
josta siinä hetkessä puhutaan.

Kuvia näytetään puheen kanssa samaan aikaan
tai kuvia voi näyttää pelkästään, jos puhuminen on hankalaa.

Kuvakommunikaatiomateriaali on tehty Suomen Punaisen Ristin Turun osaston ensiapupäivystäjien käyttöön.

Ensiapupäivystäjät antavat ensiapua erilaisissa tapahtumissa.

Kuvakommunikaatiomateriaalin avulla puhevammainen henkilö ja ensiapupäivystäjä voivat keskustella.

Keskustelulle voi tulla tarvetta,

jos puhevammainen henkilö tarvitsee ensiapupäivystäjältä apua.

Opinnäytetyön toisena tavoitteena oli,

että kuvakommunikaatiomateriaalin ja opetuksen avulla

keskustelijoilla on paremmat mahdollisuudet ymmärtää toisiaan.

Ensiapupäivystäjille opetettiin,

miten kuvakommunikaatiomateriaalia käytetään.

Heille opetettiin myös, kuinka kohdata henkilö,

jolla on puhevamma.

Kuvakommunikaatiomateriaali on tehty

Grid 3 -apuvälineohjelmalla,

Widgit Online -ohjelmalla

ja osa materiaalista tehtiin itse.

Asiasanat: puhevamma, kuvakommunikaatio,

Suomen Punainen Risti

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 PUNAINEN RISTI	8
2.1 Punaisen Ristin historia.....	8
2.2 Suomen Punaisen Ristin ensiaputoiminta.....	10
2.3 Turun osaston ensiapuryhmä.....	12
3 KOMMUNIKOINTIA KUVAKOMMUNIKAATIOMENETELMÄLLÄ.....	12
3.1 Kommunikaatiomenetelmän valinta	14
3.2 Kuvien valinta.....	15
3.3 Irtokuvat irrallaan tai irtokuvakansiossa	16
3.4 Kommunikointitaulu.....	17
3.5 Kuvakommunikaatiokansio	19
3.6 Sähköinen kommunikointi	21
4 KUVAKOMMUNIKAATIOMENETELMIEN KÄYTTÄJÄT.....	22
4.1 Kehitysvamma ja kommunikaatio.....	22
4.2 Kehityksellinen kielihäiriö ja kommunikaatio	23
4.3 Autismin kirjo ja kommunikaatio	24
4.4 Afasia ja kommunikaatio	25
5 KUVAKOMMUNIKAATIOKANSIO ENSIAPURYHMÄLLE	26
5.1 Kuvakommunikaatiomateriaalin valmistaminen	27
5.1.1 Ensiapupäivystäjien näkökulman huomioiminen kommunikaatiomateriaalin valmistuksessa	30
5.1.2 Käyttäjärühmän näkökulman huomioiminen kommunikaatiomateriaalin valmistuksessa.....	32
5.2 Kuvakommunikaatiomateriaalin esittely ensiapuryhmälle	34
6 AINEISTON KERUU	36
6.1 Kyselylomake.....	36
6.2 Kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen tutkimus.....	38
6.3 Aineiston käsittely	38

7 TULOKSET JA ANALYSOINTI	39
8 POHDINTA	42
LÄHTEET	44
LIITE 1. Ensiavun tarkkailu / saatelomake	48
LIITE 2. Kyselylomake ensiapupäivystäjille	49

1 JOHDANTO

Yleissopimuksessa vammaisten henkilöiden oikeuksista määrätään, että vammaisilla henkilöillä on oikeus osallistua yhdenvertaisesti muiden kanssa kulttuurielämään sekä virkistys- ja vapaa-ajan toimintaan ja urheiluun. Sopimuspuolten tulee varmistaa, että vammaisilla henkilöillä on mahdollisuus päästä paikkoihin, joissa virkistys-, matkailu- ja urheilutoimintaa sekä vapaa-ajan toimintaa järjestetään ja saada myös palveluja näiden toimintojen järjestäjiltä. (Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista, 2016, 30. artikla.) Tapahtumien ja muiden vapaa-ajan toimintojen saavutettavuus ja esteettömyys ovat tärkeitä asioita. Niiden avulla pyritään lisäämään vammaisten henkilöiden tasavertaisuutta.

Tilajana opinnäytetyöllämme on Suomen Punaisen Ristin Turun osaston ensiapuryhmä. Ensiapupäivystäjät kohtaavat toimiessaan monenlaisia ihmisiä ja heillä on hyvä olla taito kohdata henkilöitä, joilla on puhevamma. Opinnäytetyömme on kehittämispainotteinen ja tavoitteenamme on ollut luoda toimiva ja helppokäyttöinen kuvakommunikaatiomateriaali helpottamaan ensiapupäivystäjien sekä puhevammaisten välistä kommunikointia.

Opinnäytetyönämme luodun materiaalin lisäksi ensiapupäivystäjät kartuttivat valmiuksiaan kuvakommunikaatiomateriaalin käyttöön sekä puhevammaisten henkilöiden kohtaamiseen. Toivomme, että opinnäytetyönämme luodun materiaalin ja antamamme opastuksen avulla puhevammaisilla henkilöillä on mahdollisuus tulla kohdatuiksi yhdenvertaisemmin.

2 PUNAINEN RISTI

Kotimaassa Suomen Punainen Risti tekee viranomaisyhteistyötä häiriö- ja onnettomuustilanteissa. Kriisitilanteissa he auttavat apua ja tukea tarvitsevia. Yksi keskeinen osa on hälytysryhmät, jotka auttavat vuorokauden ja vuoden jokaisena hetkenä. (Punainen Risti, i.a.-a.) Suomen Punainen Risti järjestää kattavasti monenlaista toimintaa, kuten esimerkiksi ensiaputoimintaa ensiapuharjoitusten ja kurssien muodossa. Lisäksi on ystävätoimintaa yksinäisille ja nuorille keskusteluapua Nuorten turvatalotoiminnalla. Koulu- ja oppilaitosyhteistyöllä Suomen Punainen Risti tarjoaa oppimateriaalia ja välineitä kouluissa tapahtuvaan tiedottamiseen. Edellä mainittujen lisäksi on myös muun muassa nuorisotoimintaa, ruoka-aputoimintaa, maahanmuuttotyötä ja rasisminvastaista toimintaa. Suomen Punaisen Ristin veripalvelu huolehtii verivalmistehuollosta. (Punainen Risti, i.a.-b.)

2.1 Punaisen Ristin historia

Solferinon taistelu käytiin vuonna 1859 ja tämän muistolle Henry Dunant kirjoitti kirjan 'Solferinon muisto' muutamaan vuotta myöhemmin 1862. Kirjassa Dunant esitti ajatuksen maailmanlaajuisesta vapaaehtoisten järjestöstä, joka avustaisi sodanaikaisessa hoidossa ja lääkintähuollossa. Dunant myös halusi, että toiminta turvattaisiin kansainvälisin sopimuksin. Näin ollen Punainen Risti perustettiin Genevessä vuonna 1863 Sveitsiläisen Henry Dunantin toimesta. Monessa maassa Punaisen Ristin toimenkuvaan lisättiin melko pian myös taistelut kulku-tauteja vastaan sekä uhrien avustaminen suuronnettomuuksissa. (Punainen Risti, i.a.-c.)

Nykyään Punainen Risti on maailmanlaajuisesti tunnettu järjestö, joka auttaa puolueettomasti huonoimpaan asemaan joutuneita. Järjestö auttaa ja tukee katastrofien sekä onnettomuuksien kokeneita. Punainen Risti kouluttaa uusia osajia ja rohkaisee auttamaan muita. (Punainen Risti, i.a.-b.) Punaisen Ristin

peruseriaatteista (Kuva 1) inhimillisuus ja tasapuolisuus kertovat toiminnan päämäärästä. Puolueettomuus ja riippumattomuus takaavat toimintamahdollisuuden. Vapaaehtoisuus, ykseys ja yleismaailmallisuus luovat järjestölle perustan. (Punainen Risti, 2013-d.)

Inhimillisuus

Estetään ja vähennetään kärsimyksiä sekä suojellaan elämää ja ihmisarvoa. Vaalitaan ystävyyttä, yhteistyötä ja terveyttä. Tavoitteena pysyvä rauha.

Tasapuolisuus

Autetaan kaikkia tasapuolisesti avun tarpeen mukaan. Henkilön taustoilla tai avuntarpeeseen johtaneilla syillä ei ole väliä.

Puolueettomuus

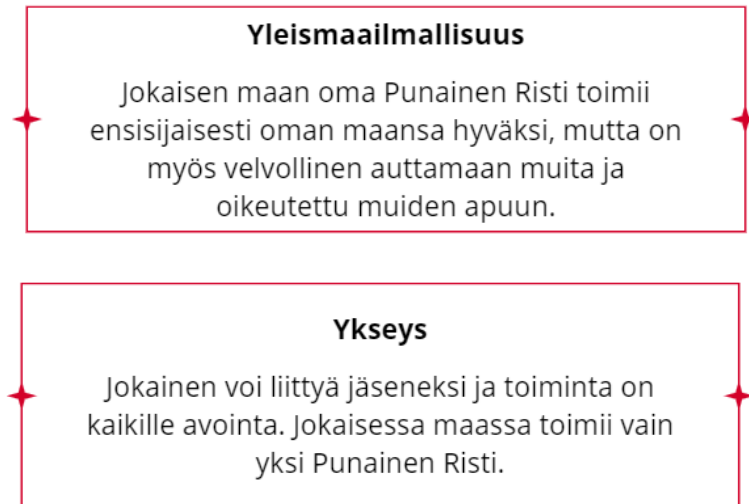
Luottamus on ansaittu olematta kenenkään puolella ja ottamatta kantaa ristiriitoihin.

Riippumattomuus

Punaisella Ristillä on itsemääräämisoikeus ja se on itsenäinen liike.

Vapaaehtoisuus

Toiminta on vapaaehtoista ja pyyteetöntä.

Kuva 1. Punaisen Ristin peruseriaatteet (Punainen Risti, i.a.-e.)

Venäjän vallan alla olevaan Suomeen Punainen Risti perustettiin toukokuussa 1877 nimellä 'Yhdistys haavoitettujen ja sairasten sotilasten hoitoa varten' (Punainen Risti, i.a.-c). Ensimmäisen maailman sodan aikaan 1914–1918 Suomessa tapahtuva toiminta tapahtui virallisesti Venäjän Punaisen Ristin alaisena. Suomen itsenäistyttyä 1917 lopulla tuli nimenvaihdos ajankohtaiseksi ja vuonna 1919 nimi Suomen Punainen Risti astui virallisesti voimaan. (Punainen Risti, i.a.-f.) Suomen Punaisen Ristin 2021 vuosikertomuksesta ilmenee järjestön jakautuneen 12 alueelliseen piiriin ja niiden alla on yhteensä 436 osastoa. Suomessa on jäseniä 71500. (Punainen Risti, 2022-g.)

2.2 Suomen Punaisen Ristin ensiaputoiminta

Ensiapusuunnitelma tulee laatia yli 2000 henkilön tapahtumiin tai jos tapahtuman erityispiirteet velvoittavat ensiapujärjestelyjä. Ensiapusuunnitelma sisältyy tapahtuman pelastussuunnitelmaan, jonne kirjataan muun muassa miten tapahtumassa aiotaan hoitaa ensiapujärjestelyt. (Pelastuslaitoksen kumppanuusverkosto, 2020.) Esimerkiksi edellä mainitulla tavalla tulee ensiapupäivystystilauksia Suomen Punaisen Ristin ensiapuryhmille. Mahdollisia tapahtumia voivat olla

esimerkiksi virkistystapahtumat, kuten festivaalit, urheilukilpailut, messut, seminaarit tai perhetapahtumat. (Punainen Risti, i.a.-h.)

Ensiapupäivystyksistä huolehtii koulutetut vapaaehtoiset, joilla on ensiapupäivystäjän pätevyys. Ensiapupäivystäjät harjoittelevat säännöllisesti ensiapua ja vuosittain heidän osaamisensa varmistetaan. Vapaaehtoisilta vaaditaan täysi-ikäisyyttä ja ehdotonta vaitiolovelvollisuutta. Ensiapupäivystäjillä pitää olla käytynä ensiapupäivystäjän peruskurssi sekä vähintään EA1-kurssi eli ensiavun peruskurssi. (Punainen Risti, i.a.-h.) Päivystyksissä apua annetaan esimerkiksi sairaskohtauksiin ja tapaturmiin. Pienet vammat pyritään hoitamaan paikan päällä ja tarvittaessa autettava ohjataan jatkohoitoon tai annetaan kotihoito-ohjeita. Autettuja on vuosittain yli 1500 ja päivystystapahtumia yli 3000. (Punainen Risti, i.a.-h.)

Ensiapupäivystäjien pakollisten koulutusten lisäksi vapaaehtoiset voivat käydä halutessaan esimerkiksi henkisen tuen kurssin tai ensivastekoulutuksen. Henkisen tuen kurssin käyneillä on yksityiskohtaisempaa osaamista muun muassa turvallisuuden tunteen luomisesta sekä kuuntelemisen ja keskustelemisen taidoista. (Suomen Punainen Risti, i.a.-i.) Ensivastekouluetuilla on ensiapupäivystäjiä laajempia valmiuksia hätätilapotilaan kohtaamiseen, peruselintoimintojen arviointiin ja tietojen edelleen välittämiseen saapuvalla ensihoitoyksikölle. Ensivastekoulutetut kuuluvat ensivasteyksikköön ja heillä on kattava valikoima ensiavun apuvälineitä, kuten mittareita ja lääkkeitä. Ensivastekoulutetut pystyvät toimimaan ensiapupäivystäjiä ammattitaitoisemmin tilanteissa, kun potilaalla on vakavia peruselintoimintojen häiriöitä tai potilas on vakavasti loukkaantunut. Virallisesti ensivasteyksikkö on osana porrastettua ensihoitojärjestelmää. Ensivasteyksikkö hoitaa potilaan pääsääntöisesti tapahtumapaikalla, kunnes ensihoito saapuu paikalle. (Suomen Punainen Risti, i.a.-j.) Ensivastekoulutukseen voi osallistua, kun on laaja kokemus ensiapupäivystäjänä toimimisesta, suorittanut EA3-kurssin ja kouluttajat kokevat henkilöllä olevan valmiuksia toimia ensivasteyksikössä. Lisäkoulutusten avulla ensiapupäivystykseen saadaan laajempaa ammatillista osaamista vapaaehtoisille.

2.3 Turun osaston ensiapuryhmä

Suomen Punaisen Ristin Turun osastossa on noin 1700 jäsentä ja se on yksi maan suurimmista osastoista. Turun osasto on tehnyt kattavat varautumissuunnitelmat erilaisten onnettomuuksien varalle ja sillä on aktiivinen ensiapuryhmä. Näiden tiimoilta osasto on yhteistyössä viranomaistahojen ja Turun kaupungin kanssa. (Punainen Risti, 2022-e.)

Ensiapuryhmä kokoontuu vapaaehtoisten harrastajien kesken kerran viikossa osaston tiloihin harjoittelemaan ensiaputaitoja. Tapaamiset eli ryhmäillat suunnittelee, valmistelee ja toteuttaa pääasiassa koulutetut vapaaehtoiset. Ryhmäilloissa hyödynnetään tarvittaessa ulkopuolisia luennoitsijoita ja asiantuntijoita. Ensiapuryhmä käy tutustumassa myös alan toimijoiden, esimerkiksi hälytyskeskuksen tiloissa. Turun osaston ensiapuryhmä tekee yhteistyötä muun muassa lähialueen ensiapuryhmien kanssa sekä Suomen Punaisen Ristin Varsinais-Suomen piirin kanssa. Turun osaston ensiapuryhmässä on tällä hetkellä 63 henkilöä (Punainen Risti, i.a.-k).

3 KOMMUNIKOINTIA KUVAKOMMUNIKAATIOMENETELMÄLLÄ

Vanha sananlasku ”Kuva kertoo enemmän kuin tuhat sanaa” pitää paikkaansa etenkin kuvakommunikaation maailmassa. Kuvien avulla tuetaan ja tarvittaessa korvataan puhetta (Huuhtanen, 2017). Kuvat toimivat puheen rinnalla ja selkiyttävät käyttäjälleen mistä puheessa on kyse. Kuvien avulla voi keskustella tai ne voivat selkiyttää käyttäjälleen esimerkiksi ympäristöä tai aikaa. (Huuhtanen, 2017.) Kuvien kanssa voi selkeyttää ohjeita esimerkiksi kuvittamalla niitä. Kuvia voi käyttää myös toiminnanohjaukseen, jolloin selkiinnytetään kuvien käyttäjälle, mitä pitää tehdä seuraavaksi. (Heister Trygg ym., 2010.)

Kuvat toimivat parhaimmillaan siten, että ne muistuttavat käyttäjäänsä jostain koetusta tai nähdystä. Esimerkiksi omakohtainen kokemus lumen tunnustelusta auttaa ymmärtämään kuvan lumesta. Tällöin lumen kuva tukee muistia ja auttaa muistamaan huoneen ulkopuolisiin kokemuksiin. (Heister Trygg ym., 2010.) Kuvien käytössä on kuitenkin hyvä muistaa, ettei riitä, että asiakas ymmärtää kuvan, vaan hänen on osattava käyttää sitä kommunikoidessaan (Tetzchner ym., 1999, s. 35–36). Kuvien käyttäjälle on annettava aikaa opetella kuvien käyttöä. Aluksi saattaa mennä pitkiäkin aikoja, kun hän vain tarkkailee miten muut käyttävät niitä hänelle päin eli mallintavat kuvien käyttöä. (Heister Trygg ym., 2010.) Tämä on luonnollista ja ymmärrettävää, sillä kuvien käyttö pitää oppia muilta kuten puhumisenkin.

On hyvä muistaa, että kuvakommunikaation käyttäjällä on täysi oikeus valittaa, nalkuttaa, vitsailla, kommentoida ja kiroilla. Tähän ei kuitenkaan aina anneta mahdollisuutta, eikä usein edes muisteta huomioida tätä puolta kuvien valinnassa. Nämä vaihtoehdot saattavat jopa motivoida kuvakommunikaation käyttäjää käyttämään hänelle valittua kommunikointimenetelmää. (Heister Trygg ym., 2010, s.82.) Positiivisen vitsailun kautta saattaa olla jopa mielekkäämpää opetella kuvakommunikaation käyttöä. Kuvakommunikaation käyttö on hidasta sekä vaatii kärsivällisyyttä ja aikaa keskustelukumppaniltaan. Pitää antaa aikaa kuvien etsimiseen ja valitsemiseen. On hyvin tärkeää, että kuuntelija rohkaisee kuvien käyttäjää kuvakommunikaation käytössä esimerkiksi hymyllä, nyökkäämällä, sanomalla ”joo-o” tai ”mm-m”. (Huuhtanen, 2017, s. 55.)

Keskusteluissa voi käyttää hyödyksi olemassa olevaa ympäristöä. Esimerkiksi osoituksilla, esineillä tai vaihtoehtoja näyttämällä voi selkiyttää omaa puhettaan. (Huuhtanen, 2017, s.49–62.) Non-verbaalisilla eli sanattomilla keinoilla voi myös viestiä osittain tai kokonaan. Näitä ovat muun muassa eleet, ilmeet, kehonkieli, katse, läheisyys ja etäisyys. (Huuhtanen, 2017, s. 12.)

Julkisen terveydenhuollon kautta voi saada lääkinnällisenä kuntoutuksena kommunikoinnin apuvälineen ilmaiseksi. Apuväline voi olla esimerkiksi kuvakommunikaatiokansio. Apuväline voidaan koota valmiista materiaalista ja sitä voi

yksilöidä tai voidaan tehdä kokonaan yksilöllinen sisältö yhteistyössä henkilön lähi-ihmisten kanssa. Kommunikaatiokuvia ja aihealueita olisi suotavaa päivittää kulloiseenkin elämänvaiheeseen sopivaksi. Tällöin se palvelee käyttäjänsä parhaiten. (Kehitysvammaliitto, i.a.-a.) Esimerkiksi uuden harrastuksen aloittaessa on hyvä tehdä harrastukseen liittyvä kokonaisuus, jolloin mahdollistetaan harrastuksesta keskusteleminen. Kuvia voi päivittää kuka tahansa, mutta useimmiten lähipiirillä on päävastuu, sillä hänellä on ajankohtaisin tieto henkilön elämästä ja tarpeista. Puhevammaisten tulkkia käyttävien henkilöiden kommunikaation apuvälineitä saattavat päivittää myös tulkit.

3.1 Kommunikaatiomenetelmän valinta

Kuvakommunikaatiomenetelmiä on lukuisia erilaisia ja jokaiselle menetelmää tarvitsevalle pyritään valitsemaan hänelle parhaiten sopiva menetelmä tai tarvittaessa useampikin menetelmä (Huuhtanen, 2017, s. 20.) Menetelmän valitsee asiantuntija yhdessä lähipiirin kanssa. Asiantuntija voi olla esimerkiksi puheterapeutti. (Kehitysvammaliitto, i.a.-a.) Menetelmää valittaessa on selvitettävä perusasioita niin käyttäjän kuin tämän lähipiirinkin näkökulmasta. Menetelmää tarvitsevan henkilön kielellisen kyvyn arvioiminen voi kuitenkin olla hyvin haastavaa, jos kyseessä on monivammainen ja puhumaton henkilö. On kuitenkin tiedettävä, mikä aiheuttaja on henkilön kommunikointiongelman takana ja miten se vaikuttaa esimerkiksi henkilön kielellisiin taitoihin. Kielelliset taidot vaikuttavat osaltaan myös henkilön kommunikaatiotarpeeseen. (Huuhtanen, 2017, s.20–21.) Voidaan pohtia, onko henkilöllä esimerkiksi mahdollisuus kommunikoida kokonaisin lausein vai suppeammin yksittäisillä kuvilla. Voidaan pohtia myös, miten laajoista kokonaisuuksista henkilö pystyy kertomaan. Rajoittuuko hänen kommunikaatiotarpeensa esimerkiksi käsillä olevaan tilanteeseen vai onko hänen mahdollista kertoa myös esimerkiksi menneessä ajassa tapahtuneista asioista.

Menetelmän valintaan vaikuttavat myös sosiaaliset taidot. Tulee pohtia, kykeneekö henkilö menetelmän avulla kommunikoimaan itsenäisesti. Pystyykö hän esimerkiksi aloittamaan, ylläpitämään tai lopettamaan keskusteluja ilman toisen

henkilön tukea. Onko menetelmää tarkoitus käyttää itsenäisesti vai avustettuna. Myös henkilön operationaaliset taidot vaikuttavat. Operationaalisilla taidoilla tarkoitetaan sitä, miten henkilö kommunikoi ja onko hänen mahdollista käyttää itsenäisesti esimerkiksi kommunikointikansiota tai sähköistä kommunikaation apuvälinettä. (Huuhtanen, 2017, s. 21.) Myös strategiset taidot, eli esimerkiksi kyky käyttää vihjeitä ja arvata, vaikuttavat menetelmän valintaan (Huuhtanen 2017, s. 21). Strategiset taidot voivat vaikuttaa esimerkiksi siihen, minkä laajuinen kommunikointikansio henkilölle rakennetaan. Kommunikointikansio tai sähköisen laitteen sisältö voi olla laaja, jos henkilö kykenee ymmärtämään, mitä asioita päätös sisältää ja siirtymään aihealueesta toiseen tarpeen mukaan.

Menetelmää valittaessa on kiinnitettävä huomiota myös siihen, että menetelmä houkuttelee käyttäjänsä kommunikoimaan sen avulla. Osa puhevammaisista henkilöistä on oppinut keinon pärjätä lähipiirinsä kanssa ja tottua vähäiseen kommunikointiin, jolloin on tärkeää löytää keino motivoida käyttäjää uuden menetelmän harjoitteluun. Useampien erilaisten menetelmien kokeilu ja myös samanaikainen käyttö voi olla tarpeen, jotta mahdollisimman toimiva kommunikaatiomenetelmä löytyy. (Huuhtanen, 2017, s. 21.)

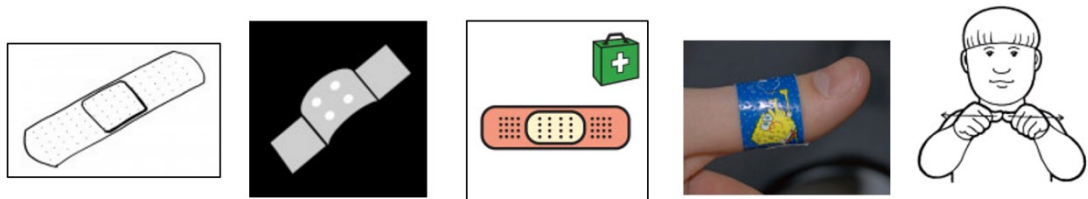
3.2 Kuvien valinta

Kuvat voivat olla yksinkertaisia tai tyyllitetyjä (Tetzchner ym., 1999, s. 36–37). Ne voivat olla esimerkiksi piirroskuvia, valmiita kuvia tai viittomakuvia (Tikoteekki-verkosto, i.a). Kuvaan 2 on koottu erilaisia esimerkkikuvia sanasta laastari. Kuvien tyyli pitää harkita tarkoin, sillä kaikki henkilöt eivät osaa tai pysty hahmottamaan kaikenlaisia kuvia. Henkilön visuaaliset ja kognitiiviset kyvyt vaikuttavat kuvien tulkintaan ja miten hän ymmärtää kuvat ja niiden merkitykset. Kommunikoidakseen kuvien avulla henkilön pitää tunnistaa kuvat, tulkita ne ja tietää mitä niillä kuvilla tarkoitetaan. Katseeseen ja tilan hahmottamiseen vaikuttavat muun muassa kognitiiviset taidot, katseen hallinta, lähinäkö, havainnoinnin laajuus ja kyky erotella kontrasteja. Kuvia valitessa pitää ottaa huomioon kuvien koko, miten yksityiskohtainen kuva voi olla, onko mustavalkoinen, värillinen vai

ääriviivapiirros selkein. Pitääkö kuvassa olla taustaväriä, vahvoja kontrasteja tai pitääkö kuvan jokin osa olla korostettu. Riittääkö kuvan näkeminen vai pitääkö sitä tunnustella. Mikäli henkilöllä ei ole haasteita kuvien ymmärtämisessä ja hahmottamisessa, kuvat voivat olla eri tyyliä ja eri paikoista lähtöisin. Voi käyttää esimerkiksi kuvia lehdestä, piirrettyjä kuvia tai valokuvia. Jotkut myös hyötyvät siitä, ettei kaikki kuvat ole samanlaisia. Konkreettisia asioita, mitä voi nähdä ja koskea, kuten pallo tai sänky on helpompi oppia. Abstrakteja asioita, joita ei voi nähdä, kuten uni tai aika on vaikeampi opetella, sillä niiden kuvat muodostuvat mielikuvista. Nämä kuvat saattavat olla sellaisia, jotka pitää opetella ulkoa siten, että tietty kuva tarkoittaa tiettyä asiaa. (Papunet, 2024-a.) Kuvia voi tulkita toisiinsa myös harhaanjohtavasti. Esimerkiksi mustaa taustaa vasten valkoinen ympyrä voi olla tarkoitettu ilmaisemaan ihmisen päätä, mutta sen voi tulkita myös esimerkiksi kolikoksi tai palloksi. (Huuhtanen, 2017, s.60.)

Tiettyä asiaa tai henkilöä tarkoittaessa on useimmiten selkeintä käyttää valokuvaa. Tällöin kaikki tietävät, että puhumme esimerkiksi tietystä unikaverista tai kummitädistä. Erehtymisen riski on mahdollisimman pieni ja kuva vastaa kohdettaan mahdollisimman tarkasti. (Tetzchner ym., 1999, s. 36–37.)

Kuva 2. Viisi esimerkkikuvaa, miten ilmaista sana "laastari" (Papunet, 2024-b.)

3.3 Irtokuvat irrallaan tai irtokuvakansiossa

Irrallisia kuvia voi käyttää sellaisenaan puheen tukena, joko yksitellen tai yhdessä muiden kuvien kanssa (Tikoteekki-verkosto, i.a). Kommunikoinnin tukena voidaan käyttää etenkin varhaisessa vaiheessa irtokuvia, kun harjoitellaan kuvien käyttöä. Irtokuvien avulla voi harjoitella kuva kerrallaan sanan ja kuvan

yhdistämistä. Irtokuvien avulla voi esimerkiksi pyytää asioita tai tehdä valintoja. Irtokuvia on helppo lisätä, poistaa tai vaihtaa tilanteeseen sopiviksi. (Valteri, i.a.) Irtokuvat voidaan koota kansioon esimerkiksi kuvan taakse laitettavan tarrapinnan avulla, kuten Kuvassa 3 on tehty. Tarran avulla kuvat ovat irrotettavissa kansiosta tarpeen mukaan. Yksittäiseen kuvaan on helppo tarttua ja sen voi ojentaa konkreettisesti toiselle. Irrotettava kuva pysyy paremmin mielessä, kun se on pidempään nähtävillä. Irtokuvissa sanasto on usein melko suppea (Papunet, 2024-c).

Irtokuvista voi muodostaa myös pidempiä viestejä kokoamalla irtokuvat nauhalle, jossa on tarrapintaa (Tikoteekk-verkosto, i.a). Irtokuvien avulla voi rakentaa myös päivästruktuurin näkyväksi eli avata päivän tekemiset allekkain tai vierekkäin. Asian ollessa suoritettu tai ohi kuvan voi kääntää ympäri tai siirtää toisaalle. Näin ollen näkyvillä on sillä hetkellä tehtävä asia sekä tulevat asiat.

Kuva 3. Irtokuvakansio (Aivoliitto, 2024-a)

3.4 Kommunikointitaulu

Kommunikointitaulut ovat aihe- tai tilannekohtaisia, jolloin yhdessä kokonaisuudessa on yhteen tilanteeseen liittyvät kommunikointikuvat. Esimerkiksi kahvipöytäkeskustelulle tai torilla käyntiin voi olla omat taulut. (Huuhtanen, 2017, s. 50.) Kuvassa 4 on esimerkki kommunikointitaulusta. Taulu on Kipinäkeskuksen ilmaisemateriaali ja sen aiheena on Syyspuuhat.

Yksittäisiä tauluja on helppo kuljettaa mukana ja se olisikin suotavaa, sillä ne mahdollistavat käyttäjälleen kommunikoinnin muiden ihmisten kanssa. Kuhunkin kokonaisuuteen on harkitusti valittu yleisiä käsiteloukkia eli aiheita, mutta taulussa olevan pienen tilan vuoksi yksityiskohtainen keskustelu ei onnistu. (Heister Trygg ym., 2010.) Jokaisessa kommunikointitaulussa on hyvä olla myös kuva 'ei merkkiä', jolloin muut tietävät, ettei kyseinen kokonaisuus sisällä hänen tarvitsemaansa kuvaa. Kommunikointitauluja pitää päivittää käyttäjän tarpeiden ja elämäntilanteiden mukaan. (Huuhtanen, 2017, s. 50.)

Kommunikointitaulut on usein selkeyden vuoksi taustaväritetty. Sinisellä pohjalla on henkilöt ja persoonapronominit, vaaleanpunaisella on verbit eli tekemistä kuvaavat, vihreällä on adjektiivit eli kuvailevat, keltaisella on substantiivit eli asiat ja esineet, valkoisella on kysymykset, pronominit ja konjunktiot. Harmaalla on kiel-tosanat, huudahdukset ja apumerkit. (Papunet, 2024-d.) Kuvien yläpuolelle on usein kirjoitettu perusmuodossa, mitä kuva esittää. (Tikoteekki-verkosto, i.a.) Kuvien käyttäjät itse eivät välttämättä osaa lukea, mutta tällöin kirjoitettu teksti auttaa toista osapuolta tulkitsemaan kuvia. On kuitenkin muistettava, että kukin tulkitsee kuvat omalla tavallaan, joten toiselle se kuva voi tarkoittaa jotain muutakin kuin, mitä siinä lukee. Sanoja voi taivutella tarpeen mukaan miten ne kulloinkin sopivat parhaiten, kuten minä, minulle, minulta. Kommunikointitaulut on suunniteltu siten, että niistä voi muodostaa lauseen käyttämällä niitä vasemmalta oikealle. Kuten esimerkiksi: MINÄ – TARVITA – APU eli minä tarvitsen apua.

Kommunikointitauluja on hyvin eri kokoisia. Niissä voi olla esimerkiksi vain 4 kuvaa tai vaihtoehtoisesti esimerkiksi 36 kuvaa. Kuvien määrä riippuu asiakkaan tarpeista sekä kyvystä ymmärtää ja käyttää omaa kommunikointitauluaan. Mitä enemmän kommunikointitaulussa on kuvia sitä yksityiskohtaisempia keskusteluja sen kanssa voi käydä (Heister Trygg ym., 2010, s. 81–85).

Kuva 4. Kommunikointitaulu (Kipinäkeskus, i.a.)

3.5 Kuvakommunikaatiokansio

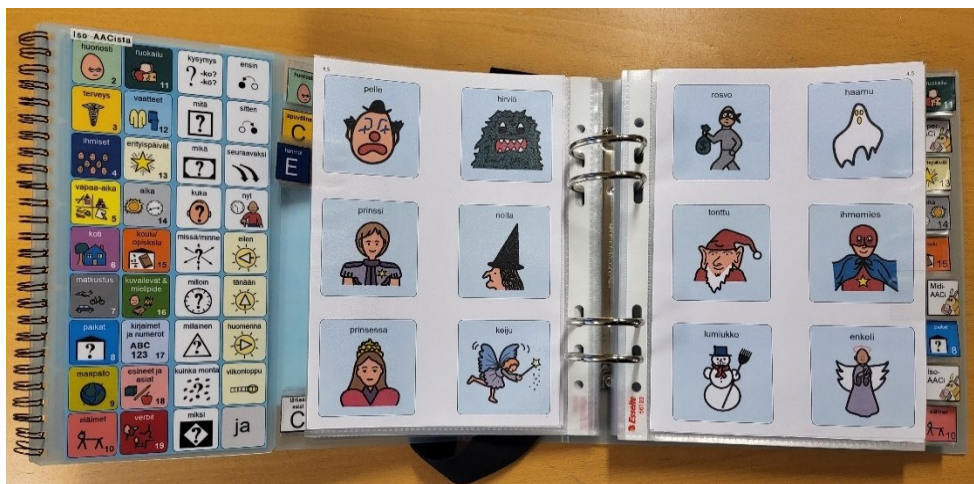
Kuvakommunikaatiokansio on rakenteeltaan hyvin pitkälti samanlainen kuin kommunikointitaulu, mutta kansio sisältää ikään kuin useamman taulun. Kuvassa 5 näet apuvälinekeskuksen esimerkkikansion kuvakommunikaatiokansiosta. Tässä on suppea valikoima sanoja ja suuret kuvat. Laajassa kuvakommunikaatiokansiossa voi olla esimerkiksi 37 kuvaa jokaisella sivulla.

Kuvakommunikaatiokansioon on loogista siirtyä, kun henkilö tarvitsee ja hallitsee suuremman määrän kuvia kerrallaan (Tikoteekki-verkosto, i.a.). Henkilö on voinut käyttää aiemmin kommunikoidakseen esimerkiksi irtokuvia tai kommunikointitaulua. Kuvakommunikaatiokansioon siirryttäessä olisi hyvä olla jonkinlaiset perustaidot vuorovaikutukseen, kuten taito keskustella muustakin kuin nykyhetkestä. (Tikoteekki-verkosto, i.a.). Kansion avulla voi muun muassa keskustella ja jutella, tehdä valintoja, pyytää, kieltää, kysyä, hankkia tietoa ja kuvitella sekä vitsailla ja huijata. (Papunet, 2024-d). Kansion laajuus ei valikoidu pelkästään ikätason mukaan, vaan se on riippuvainen myös asiakkaan toimintakyvystä ja kommunikoinnin tarpeista (Kehitysvammaliitto, i.a.-a). Esimerkiksi pieni lapsi ei välttämättä tarvitse vielä yksityiskohtaisia sivuja politiikasta. Lapsen varttuessa pitää miettiä aktiivisesti tarvitseeko hän kansionsa lisää aihealueita tai yksityiskohtaisempia kuvia. Tämän lisäksi on mietittävä riittääkö hänellä taitoa hallita isompaa sivu- ja

kuvamäärää. (Kehitysvammaliitto, i.a.-a.) On kansioita, joiden aukeamalla voi olla esimerkiksi 4 kuvaa ja vastaavasti kansioita, joiden aukeamalla voi olla 70 kuvaa.

Laajan kuvakommunikaatiokansion aihealueet ovat esimerkiksi arkipäiväisiä asioita kuten koti, vapaa-aika, paikat, ihmiset, ruokailu ja vaatteet. Kuitenkin yhtä lailla tärkeitä ovat verbit, adjektiivit, kirjaimet, numerot, ajanilmaisut sekä kehoon ja terveyteen liittyvät aiheet unohtamatta mielipiteiden ilmaisua ja erityispäiviä. (Papunet, 2024-e.) Kansio rakennetaan yksilön toimintakyvyn ja tarpeiden mukaan (Tikoteekki-verkosto, i.a.) Toimintakyky vaikuttaa esimerkiksi, miten henkilö kommunikoi ja kuinka laajasti hän pystyy ilmaisemaan itseään ja asioitaan. Pystyykö henkilö käyttämään kuvia lausetasoisesti vai yksittäisiä kuvia. Osaako hän ilmaista myös abstrakteja asioita, joita ei voi nähdä vai ainoastaan konkreettisia asioita, joita voi nähdä. Kuvavalikoima rakennetaan sen mukaan, miten henkilö osaa ja pystyy kuvia käyttämään.

Kuvakommunikaatiokansion aukeamat on muodostettu siten, että kullakin sivulla on tiettyyn aihealueeseen liittyvää sanastoa. Sanaston avulla voi muodostaa lauseitasoista kerrontaa. (Papunet, 2024-f.) Esimerkiksi sää aukeamalla voi muodostaa lauseen MINÄ – KATSOA – SATAA – TUULEE – PALJON – SÄÄ – KYLMÄ – MINÄ – PELÄTÄ – UKKONEN eli 'Minä katson, kun ulkona sataa ja tuulee paljon. Sää on kylmä ja minä pelkään ukkosta'.

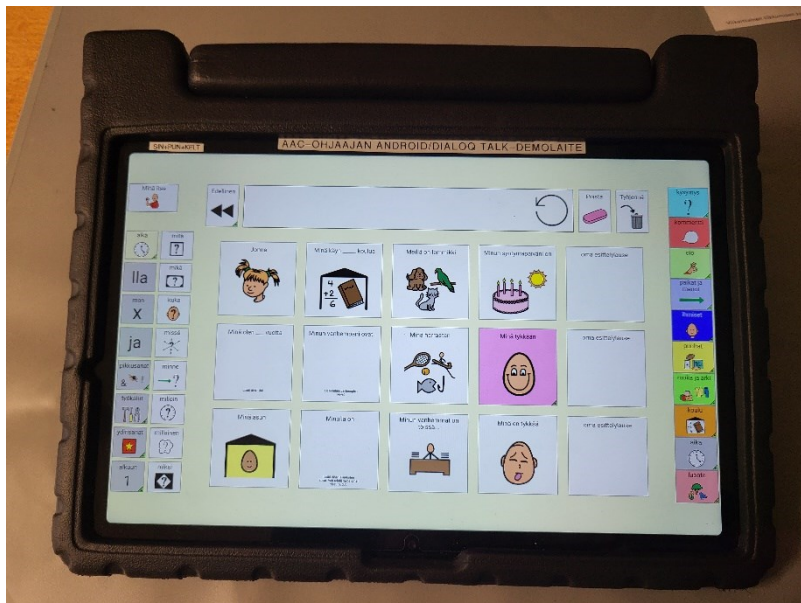

Kuva 5. Kuvakommunikaatiokansio

3.6 Sähköinen kommunikointi

Nykyään sähköisiä kommunikointisovelluksia on lukuisia erilaisia. Useimmiten sovellukset asennetaan tietokoneeseen tai tablettiin, mutta osa toimii myös älypuhelimilla. Kommunikointivälineen käyttäjällä on oltava sähköisten välineiden kohdalla ymmärrys siitä, miten itse laite toimii kuvien lisäksi. (Papunet, 2024-g.) Kuvassa 6 on apuvälinekeskuksen tabletilla auki DialoQ Talk -kommunikointiohjelma, johon on rakentumassa kommunikointisivu.

Osa sovelluksista ja laitteista sanoittaa kuvitetun viestin ääneen puhesynteesin avulla. Jotkut sovellukset sanovat sanat perusmuodossa kuten MINÄ – OLLA – NÄLKÄ. Kehittyneimmät, kuten Speaking Dynamically Pro 6.0, Grid 3 sekä Tobii Communicator 5 osaavat taivuttaa lisäsovelluksella sanat tarkoitettuun muotoon 'minulla on nälkä'. Sähköisen laitteen lisäksi henkilöllä on suositeltavaa olla jokin muu ei-tekniinen kommunikoinnin apuväline. Sähköistä laitetta ei voi käyttää esimerkiksi kylmässä ja kosteassa tai laitteeseen voi tulla jokin päivitys tai huollon tarve. (Papunet, 2024-g.) Tällöin henkilö voi käyttää hänen toista kommunikointitapaansa. Vaihtoehtoinen tapa voi olla esimerkiksi kommunikointikansio.

Kuva 6. Sähköinen kommunikointilaite

4 KUVAKOMMUNIKAATIOMENETELMIEN KÄYTTÄJÄT

Graafisten kommunikaatiokeinojen tarvetta voidaan määritellä erilaisten toimintarajoitteiden kautta. Tällaisia rajoitteita voi olla esimerkiksi nimeämisvaikeudet tai motoriset vaikeudet. Rajoitteiden taustalla voi olla erilaisia sairauksia ja vammoja, kuten kehitysvamma tai afasia. Tärkeää kommunikaatiokeinovalinnassa on ottaa huomioon yksilö omana kokonaisuutenaan. Sopivan kommunikaatiokeino tulee soveltua niin henkilön visuaalisiin, motorisiin, kognitiivisiin kuin kielellisiin valmiuksiinkin. (Heister Trygg, 2010, s. 33–37.)

Puhetta tukevien ja korvaavien keinojen tarve on erilainen eri henkilöillä. Tarve voi olla joko puheen korvaamiseen tai puheen täydentämiseen. Korvaava tai täydentävä keino voi olla ilmaisun lisäksi tukemassa puheen ymmärtämistä. Ilmaisukieliryhmään kuuluvat henkilöt käyttävät puhetta korvaavia keinoja ensisijaisena ilmaisukeinonaan, mutta he ymmärtävät muiden puhetta hyvin. Tukikieliryhmään kuuluvat henkilöt käyttävät puhetta tukevia kommunikaatiomenetelmiä sekä puheen tuoton että puheen ymmärtämisen tueksi. Heillä menetelmän tarve voi olla väliaikainen. Korvaavan kielen ryhmään kuuluvilla henkilöillä kyky ymmärtää puhetta on vaikeutunut eriasteisesti ja heillä on suuri tarve käyttää korvaavia keinoja niin puheen tuottamiseen kuin ymmärtämisenkin tueksi. (Heister Trygg, 2010, s. 30.)

4.1 Kehitysvamma ja kommunikaatio

Kehitysvammaisuuteen liittyy yleensä vaikeuksia vuorovaikutuksessa. Haasteita voi olla niin puheen tuotossa kuin ymmärtämisessäkin. Kommunikointia saattavat hankaloittaa kielellisten vaikeuksien lisäksi rakenteelliset epämuodostumat tai kuulo- tai näkövamma. (Vernerinet, 2023) Kehitysvammaisuuden syy on yleensä joko perintötekijöissä oleva tai muuten varhainen vaurio, joten se vaikuttaa kehitykseen monella eri osa-alueella. Tästä voi seurata esimerkiksi puhevamma,

näkö- tai kuulovamma, jotka vaikuttavat merkittävästi yksilön kommunikointimahdollisuuksiin. (Launonen ym., 2011, s. 146.)

Syyt älyllisen kehitysvammaisuuden taustalla ja sen ilmenemismuodot ovat siis hyvin moninaisia. Kielelliset taidot ja vaikeudet ovat hyvin yksilöllisiä ja onkin haastavaa määritellä yleistettäviä ominaisuuksia, joita kehitysvammaisilla henkilöillä ryhmänä olisi.

4.2 Kehityksellinen kielihäiriö ja kommunikaatio

Kehityksellisessä kielihäiriössä lapsen kielen kehitys on viivästynyt tai muuten poikkeavaa. Vaikeudet tulevat usein esille selkeästi esimerkiksi vuorovaikutustilanteissa. Lapsi saattaa esimerkiksi olla lähes täysin puhumaton. Lapsi voi myös puhua runsaasti, mutta hänen on vaikea puhuessaan saada luotua ehjää kokonaisuutta, jolloin muiden on vaikea ymmärtää häntä. Iän karttuessa kehityksellinen kielihäiriö usein muuttuu muotoaan ja myös kuntoutuksesta on apua. (Aivo-liitto. i.a.-b.) Kehityksellisestä kielihäiriöstä on aiemmin käytetty termejä dysfasia sekä kielellinen erityisvaikeus, joissain lähteissämme nämä termit ovat yhä käytössä.

Kielellinen erityisvaikeus on kehityksellinen häiriö. Puheen ja kielen kehitykseen liittyviä haasteita ilmenee yleensä jokaisella kielen osa-alueella, vaikka eri ongelmat korostuvatkin eri henkilöillä. Tällaisia kielen osa-alueita ovat esimerkiksi pragmatiikka, eli kielen käyttötaitojen heikkous ja semantiikka eli sanaston ja käsitteiden hallinnan vaikeus. Vaikeuksia voi olla myös fonologian eli puheäänteistön, morfologian eli taivutuspäätteiden sekä syntaksin eli lauserakenteiden hallinnassa. Kielellinen erityisvaikeus voi siis ilmetä hyvin moninaisesti. Toisilla isommat vaikeudet voivat olla puheen tuotossa ja toisilla puheen ymmärtämisessä. Harvoin vaikeudet kuitenkaan rajoittuvat täysin pelkästään vain toiseen osa-alueeseen. (Korpilahti ym., 2010, s. 212–213.)

Kielellinen erityisvaikeus saattaa vaikuttaa lapsen arkeen hyvinkin negatiivisesti, mikäli lähiympäristö ei tue hänen kielenkehitystään tai kielelliset ongelmat ovat suuria. Usein lapsen kasvettua nuoreksi ja aikuiseksi kielellinen taso voi olla yhä heikko, vaikka kielellisen erityisvaikeuden diagnostiset kriteerit eivät enää täyty. (Korpilahti ym., 2010, s. 213). On todettu, että mikäli kuntoutus päästään lapsena aloittamaan varhain ja se on intensiivistä, sillä on myös pitkäkestoinen vaikutus. (Korpilahti ym., 2010, s. 220). Kuntoutuksessa voidaan käyttää apuna myös visuaalisia ja visuomotorisia keinoja eli esimerkiksi kuvia, bliss-symboleita ja tai viittomia. Nämä tukevat sekä kommunikointitaitojen kehitystä että esikielellistä kehitystä. (Launonen ym., 2011, s. 54.)

4.3 Autismin kirjo ja kommunikaatio

Autismin kirjon yleisimmät häiriöt ovat Aspergerin oireyhtymä sekä lapsuusiän autismi (Korpilahti ym., 2010, s. 229). Autismin kirjon piirteet havaitaan usein juuri vuorovaikutustilanteissa. Autismin kirjon henkilöille on usein haastavaa ymmärtää niin sanallista kuin sanatontakin viestintää. Puhe voi olla sujuvaa tai rajoittunutta ja henkilö voi olla myös kokonaan puhumaton. (Autismiliitto, 2022.) Autismin kirjon häiriöt diagnosoidaan käyttäytymisen perusteella ja ne ovat laaja-alaisia neurobiologisia kehityshäiriöitä. Vaikeudet sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ja sekä kielellisessä että ei-kielellisessä kommunikaatiossa ovatkin siis keskeisiä autismin kirjon häiriöiden piirteitä. (Korpilahti ym., 2010, s. 229.)

Kielen käyttäminen kommunikoinnin välineenä on kaikille autismin kirjioon kuuluville henkilöille haasteellista, vaikka yksilöllinen vaihtelu onkin suurta. Kielelliset haasteet koostuvat monen eri osa-alueen tekijöistä. Autismin kirjon henkilöiden on vaikea ymmärtää ja käyttää symbolisia merkityksiä. Myös tarve kommunikaatioon voi olla hyvin vähäistä ja katsekontaktin vähäisyys vaikeuttaa myös kontaktin ottamista. Autismin kirjon henkilöillä esiintyy jonkin verran myös kaikupuhetta, jolla tarkoitetaan esimerkiksi aiemmin kuultujen lauseiden tai fraasien toistamista. Myös puheen sävelkulku ja rytmi saattavat poiketa normaalista. (Korpilahti ym., 2010, s. 230–232.)

Autismin kirjon henkilöille erityisen hyvin sopivia kommunikaatiomenetelmiä puheen rinnalla tai korvaajana ovat kuvat ja viittomat, koska visuaalinen ja motori- nen muisti voivat toimia auditiivisen muistin tukena. Kuvien avulla kontaktin otta- misen toisiin on koettu olevan helpompaa kuin viittomien avulla. (Kuva Launonen ym., 2011, s. 174–175.) Kuvat ovat hyvä ymmärtämisen tuki senkin takia, että ne eivät katoa kuten sanat ja viittomat, vaan pysyvät näkyvillä (Heister Trygg, 2010, s.108). Myös kirjoittaminen ja lukeminen on kuvien ohella mahdollisia kommuni- kointikeinoja (Launonen ym., 2011, s. 175).

4.4 Afasia ja kommunikaatio

Afasialla tarkoitetaan monimuotoisia kielellisen viestinnän häiriöitä, jotka ovat syntyneet kielenoppimisiän jälkeen. Afasia on seurausta aivovauriosta, joka joh- tuu aivokudoksen vauriosta tai toimintahäiriöstä. Afasian aiheutumisen yleisin syy on aivoverenkiertohäiriö. (Korpilahti ym., 2010, s. 277.) Afaattinen henkilö on ai- vovaurion seurauksena menettänyt osittain tai lähes kokonaan kyvyn sekä ym- märtää että tuottaa puhetta. Afasiassa on vaikutus myös viitotun tai kirjoitetun kie- len käyttöön ja se saattaa vaikeuttaa myös eleiden käyttöä ja niiden ymmärtä- mistä. Lievemmissäkin afasian muodossa henkilön mahdollisuudet osallistua normaalin arkielämän tilanteisiin esimerkiksi perheen kanssa tai työssä ovat ra- joittuneet. Vaikeimmat afaattiset häiriöt voivat estää kielelliset toiminnot koko- naan. Osa afasiaan sairastuneista henkilöistä tarvitsee pitkäkestoista puhetera- piasa, mutta valtaosalla sairastuneista kielelliset häiriöt paranevat ensimmäisten viikkojen aikana vamman tai sairastumisen jälkeen. (Korpilahti ym., 2010, s. 277.)

Afasiaa voidaan luokitella usealla eri tavalla riippuen esimerkiksi luokittelua teke- vän tutkijan taustasta. Afasian muotoja kuvaa kuitenkin yksinkertaisesti hyvin jako sujuvaan (fluent) tai sujumattomaan (non-fluent) afasian muotoon. Erityyp- piset oireet afaattikoilla ovat seurausta siitä, että aivojen eri alueiden vaurioitumi- nen vaikuttaa kielellisiin kykyihin eri tavalla. (Korpilahti ym., 2010, s. 278–279.) Otsalohkon sivulla sijaitsevan Brocan alueen vaurioituminen aiheuttaa yleensä sujumatonta afasiaa. Sujumattomassa afasiassa sanojen sanominen on

vaikeutunut merkittävästi. Ilmaisut voivat olla hyvin niukkoja ja käytössä voi olla vain muutamia sanoja. Puheessa voi olla myös paljon taukoja ja epävarmuutta. Sujuvaa afasiaa aiheuttaa esimerkiksi ohimolohkon takaosassa sijaitsevan Wernickin alueen vaurioituminen. Sujuvassa afasiassa henkilö saattaa puhua paljonkin, mutta puhe ei loogista. Puhe voi sisältää epäolennaisia sanoja, vääriä sanavalintoja ja myös sanoja, jotka eivät oikeasti tarkoita mitään. (Aivoliitto. i.a.-c.)

Puheen ymmärtämisen vaikeudet afaattisilla henkilöillä korostuvat etenkin silloin, kun kyse ei ole tutuista ja arkisista asioista. Vaikeudet voivat johtua esimerkiksi kielellisten prosessien hidastumisesta tai siitä, että kieliopillisia rakenteita on vaikea ymmärtää. Usein esimerkiksi ryhmätilanteet lisäävät ymmärtämisen haasteellisuutta. Afaattiset henkilöt hyötyvät usein siitä, että keskustelukumppani käyttää joitakin puheen ymmärtämistä tukevia keinoja. Näitä keinoja voivat esimerkiksi olla kuvien osoittaminen tai avainsanojen kirjoittaminen. Useimmat afasiaan sairastuneet henkilöt pystyvätkin lukemaan ainakin helppoja yksittäisiä sanoja. Pidempien tekstien lukeminen on usein selvästi vaikeampaa tai jopa mahdotonta. Kirjoittaminen on usein lukemista haastavampaa. (Aivoliitto. i.a.-c.)

Puheterapia kuuluu usein osana afasian kuntoutukseen. Puheterapia voi puheen tuottamisen ja kirjoittamisen harjoittelun lisäksi sisältää puhetta tukevien ja korvaavien kommunikaatiomenetelmien käytön harjoittelua. Mahdollisia kommunikaation apuvälineitä afasiaa sairastavalle henkilölle voivat olla esimerkiksi puheilaitteet sekä kommunikointikansiot. (Aivoliitto. i.a.-c.) Näin ollen afasiaa sairastava ja jo kommunikointikansioon tutustunut henkilö voisi hyvinkin hyötyä tekemästämme kuvakommunikaatiomateriaalista.

5 KUVAKOMMUNIKAATIOKANSIO ENSIAPURYHMÄLLE

Syksyllä 2022 lähdimme kehittämään ideaa kuvakommunikaatiomateriaalista. Materiaali voisi toimia ensiapupäivystäjien apuna, kun he kohtaavat toimiessaan

puhevammaisia henkilöitä. Otimme yhteyttä Suomen Punaisen Ristin Turun osaston hallituksen jäseneseen, joka toimi myös ensiapuryhmän puheenjohtajana. Ideastamme oltiin kiinnostuneita ja saimme nimetyn työelämäohjaajan. Työelämäyhteistyösopimus allekirjoitettiin helmikuussa 2023.

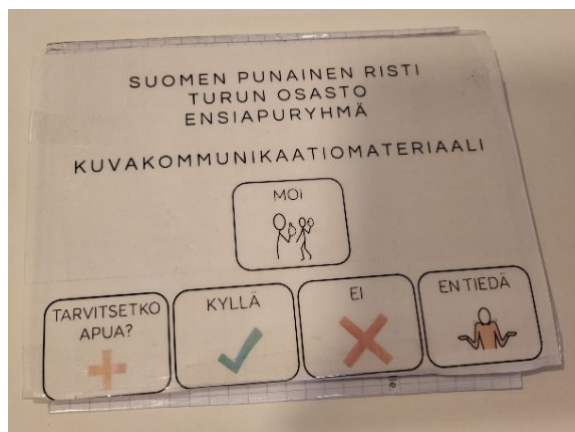
Pian opinnäytetyöprosessin käynnistyttyä tapasimme työelämäohjaajamme ja keskustelimme hänen kanssaan ideastamme tarkemmin. Keskustelimme myös siitä, minkälaiset valmiudet hänen näkemyksensä mukaan ensiapupäivystäjillä on puhevammaisten asiakkaiden kohtaamiseen. Materiaalin valmistuksen lisäksi sovimme osallistuvamme yhteen ensiapuryhmän ryhmäiltään. Ryhmäillan tarkoitus oli opettaa materiaalin käyttöä ja kertoa yleisesti puhevammaisten henkilöiden kohtaamisesta.

5.1 Kuvakommunikaatiomateriaalin valmistaminen

Keväällä 2023 aloitimme kuvakommunikaatiomateriaalin luomisen. Toisella meistä on aiempaa kokemusta ensiapupäivystäjänä toimimisesta. Hänen kokemuksensa avulla aloimme kerätä listaa sanoista, joille ainakin pitäisi löytyä vastine kuvakommunikaatiomateriaalista. Listaa täydennettiin sitä mukaa, kun uusia sanoja tuli mieleen.

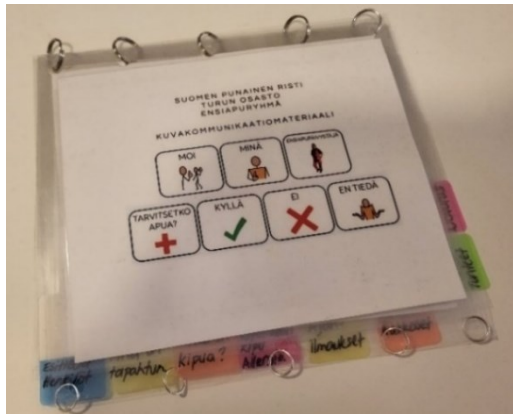
Pyysimme työelämäohjaajaltamme nykyiset käytössä olevat lomakkeet, jotta voimme huomioida ne materiaalimme sisällössä. Saimme työelämäohjaajaltamme 'Ensiavun tarkkailu / saatelomakkeen' (Liite 1). Tästä näimme, millaisia asioita ensiapupäivystäjät saattavat kysyä asiakkaaltaan, jos arvioidaan hänen lähtevän jatkohoitoon ambulanssilla. Tällöin kysytään esimerkiksi henkilötietoja ja osoitetta. Lomakkeesta näimme, millaisia asioita asiakkaasta mitataan, jolloin on hyvä lisätä myös näille sanoille vastine kuvakommunikaatiomateriaaliin. Kuvien avulla ensiapupäivystäjät voivat kertoa, esimerkiksi 'seuraavaksi mitataan verenpaine'. Lomakkeen avulla pystyimme miettimään materiaalin laajuutta ja sisällön rajaamista tarkemmaksi. Ensiavun tarkkailu / saatelomake löytyy opinnäytetyön liitteistä.

Materiaalin valmistukseen valitsimme Grid 3 -apuvälineohjelman. Aihealueet olimme jakaneet ja kummallakin oli päävastuu omista aiheista, vaikka tiiviissä yhteistyössä niitä teimmekin. Keskenpästä materiaalia näytimme niin työelämäohjaajalle kuin puhetta tukevia ja korvaavia menetelmiä opettavalle lehtorillekin. Heidän palautteidensa perusteella materiaaliin tehtiin muokkauksia. Lehtorin kanssa materiaali käytiin läpi myös symbolien oikeellisuuden ja järjestyksen näkökulmasta, jonka jälkeen materiaalistamme tulostettiin ensimmäinen paperinen kehitysversio (Kuva 7).

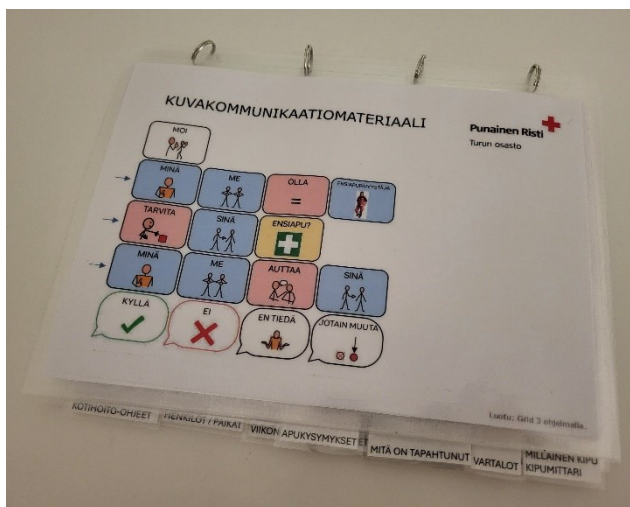
Kuva 7. Ensimmäinen versio

Laadimme materiaaliin lisäksi oman kipumittarin, jonka avulla on mahdollista kertoa, miten kovaa kipua on. Tilasimme piirroskuvat sukupuolettomasta ihmisestä edestä ja takaa. Piirroskuvasta on mahdollista näyttää kohta, jossa kipua tuntuu. Lisäysten ja muokkauksien jälkeen materiaalista tulostettiin toinen paperinen kehitysversio (Kuva 8), joka esiteltiin ensiapupäivystäjille heidän ryhmäillan

Kuva 8. Toinen versio

Kolmanteen eli lopulliseen versioon (Kuva 9) korjasimme ensiapupäivystäjien ryhmäillassa esiin nousseet muutostoiveet. Lisäsimme puuttuvia kuvia, kuten tuolipaari. Muutimme sivujen järjestystä heille loogisemmaksi eli siihen järjestykseen missä järjestyksessä he sivuja todennäköisesti tarvitsevat. Siirsimme myös joitain kuvia sivulta toiselle, jossa ne olisivat enemmän tarpeen.

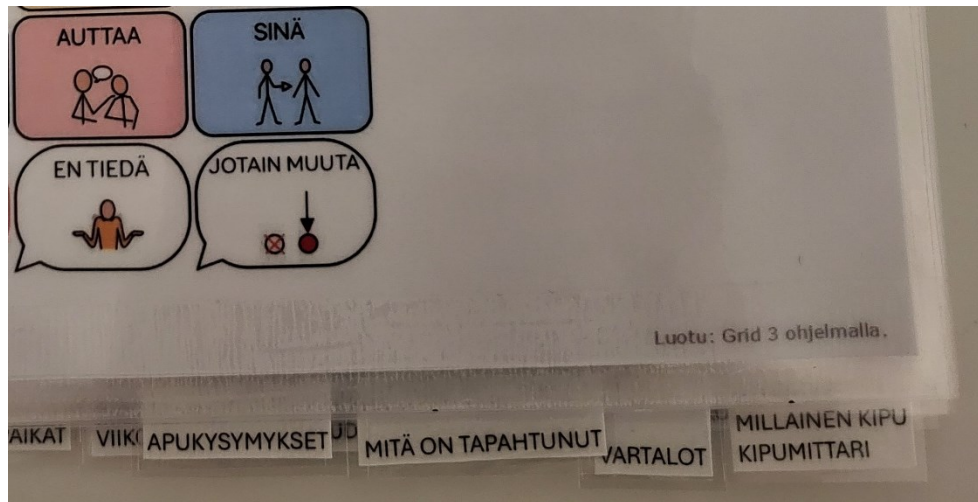
Kuva 9. Valmis kuvakommunikaatiomateriaali

Olimme sopineet ensiapuosaston puheenjohtajan kanssa, että kuvakommunikaatiomateriaali teetetään valmiiksi myöhemmin sovittavassa painotalossa osaston laskuun. Tuote olisi kesän 2023 käytössä ja syksyllä saisimme heiltä mahdolliset muutostoiveet. Oli myös suunnitteilla uusi kysely syksyille 2023, jossa

voisimme kysyä esimerkiksi materiaalin toimivuudesta ja onko materiaali ollut käytössä. Näin ei kuitenkaan lopulta tapahtunut. Osasto halusi miettiä painotaloa, eikä mihinkään lopputulokseen tultu kesäkuun aikana. Päätimme, että ellei heistä kuulu mitään, niin toimitamme heille tuotteen omien aikataulujen mukaan ja meidän itsemme tekemänä. Syksyllä 2023 jatkoimme kirjallisen työn parissa ja jätimme kuvakommunikaatiomateriaalin taustalle odottamaan. Keväällä 2024 ensiapuryhmän vastaava henkilö tiedotti, että on löytynyt sopiva painotalo, jossa kuvakommunikaatiomateriaalimme voidaan tuottaa lopulliseen muotoonsa. Tarkoituksenamme on olla mukana prosessissa ja esimerkiksi informoida painotalon henkilökuntaa siitä, millaisia asioita materiaalin tuottamisessa tulee ottaa huomioon.

5.1.1 Ensiapupäivystäjien näkökulman huomioiminen kommunikaatiomateriaalin valmistuksessa

Ensiapupäivystäjien toiveet pyrimme parhaamme mukaan huomioimaan kuvakommunikaatiomateriaalin luomisessa. Heillä oli toiveena muun muassa saada materiaali hieman alle A5-kokoon. Tällöin sen voisi tarvittaessa mahduttaa moneen eri päivystysreppuun tai laukkuun. Sivut tulee olla laminoituina sääolosuhteiden vaihtelevuuden vuoksi, sillä toisinaan päivystyshetkellä on huono ilma. Kuvien koolla pyrittiin huomioimaan helppokäyttöisyys ja varmistaa, että myös hämärissä olosuhteissa materiaalin käyttö olisi helppoa ja sujuvaa. Teimme materiaalista värikkään, sillä värien avulla saimme kuvat selkeämmiksi. Ensiapupäivystäjiä helpottaaksemme teimme valmiita fraaseja kuvitetuina, kuten ”mitä on tapahtunut”, ”missä on kipua” ja ”milloin kipu alkoi”. Näiden perään laitoimme heitä auttaaksemme todennäköisen sivun nimen, jolle pitää siirtyä kysymyksen jälkeen. Tästä saimme heiltä erityisesti kiitosta. Esimerkiksi kysymyksen ”milloin kipu alkoi” perässä on ohje siirry sivulle ajanilmaisut. Ajanilmaisussa on muun muassa ajanyksiköitä, vuorokauden aikoja, viikonpäivät ja kuukaudet. Seuraavalla sivulla on numerot, joten niitä apuna käyttäen voi kertoa esimerkiksi ”3 tuntia sitten kipu alkoi”. Sivujen nimet ovat kansion ulkoreunassa ulkonevina (Kuva 10), jolloin voi paikkamerkintää apuna käyttäen siirtyä oikealle sivulle.

Kuva 10. Sivujen nimet materiaalin reunalla

Ensiapupäivystäjille näytetyssä kuvakommunikaatiomateriaalin toisessa versiossa (Kuva 8) kuvat oli koottu pystysuuntaisesti. Keskusteltuamme heidän kanssaan ryhmällässä tuli heiltä pyyntö, jos kuvat voisi olla vaakasuunnassa lopullisessa versiossa. Tämä helpottaisi heitä, sillä heille saattaa tulla pitkiä aikoja, kun kuvakommunikaatiomateriaali ei ole käytössä. He epäilivät, että materiaalin käyttöönotto olisi mahdollisempaa ja todennäköisempää, jos se olisi heille ymmärrettävä. Keskustelimme aiheesta puhetta tukevia ja korvaavia menetelmiä opettavan lehtorimme kanssa ja hänen mielestään ei ollut haitallista vaihtaa lukusuuntaa, kunhan sama kaava toistuu koko materiaalissa. Keskustelun jälkeen päädyimme järjestelemään kuvat uudelleen. Uudessa materiaalissa esimerkiksi seuraavat kuvat ovat vierekkäin: minä – sinä – hän – me – te, kun aiemmin ne olivat allekkain. Pyrimme laittamaan kuvat loogiseen järjestykseen, jotta niiden etsiminen olisi mahdollisimman helppoa ja nopeaa.

Kuvakommunikaatiomateriaalia on tarkoitus käyttää ensiapupäivystäjien ohjaamana ja heidän esimerkkinsä avulla. Materiaalin avulla ensiapupäivystäjät pystyvät esittämään tarvittavat kysymykset asiakkaalleen ja myös kuvien avulla havainnollistamaan, mitä seuraavaksi aikovat tehdä. Ensiapupäivystäjät tarjoavat vastaussivua valmiiksi asiakkaalleen, joten asiakkaan ei tarvitse omatoimisesti pystyä materiaalia käyttämään. Tästä syystä on tärkeää, että materiaali on mahdollisimman selkeä ensiapupäivystäjälle ja sivujärjestys on mietitty heidän

työjärjestyksensä mukaan. Materiaalin alkupäässä on esimerkiksi sivu, jossa kysytään, mitä on tapahtunut. Loppupäässä on aakkoset mahdolliseen nimen kerromiseen. Tärkeämpää on saada mahdollinen vaiva tai ongelma ensin selvitettyä. Mikäli kyseessä on pieni loukkaantuminen, niin esimerkiksi nimitietoja ei kysytä lainkaan.

5.1.2 Käyttäjäryhmän näkökulman huomioiminen kommunikaatiomateriaalin valmistuksessa

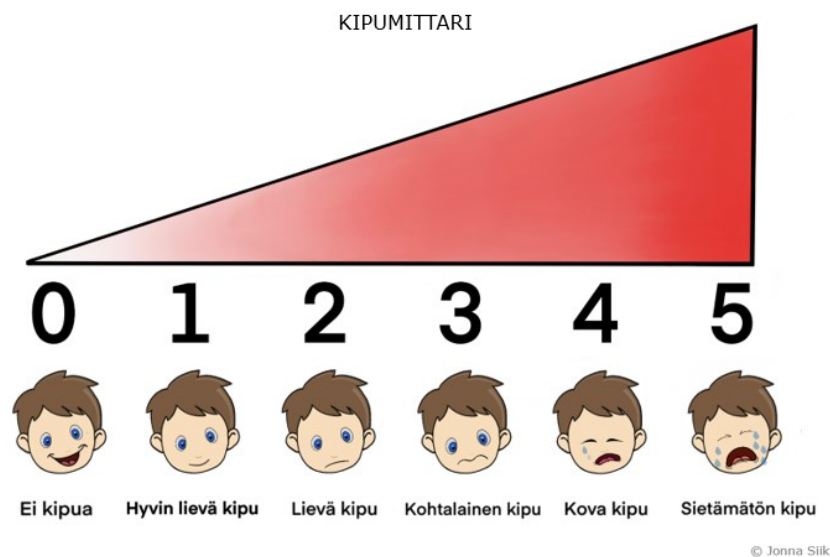
Kuvakommunikaatiomateriaalin halusimme olevan mahdollisimman helppokäyttöinen käyttäjäryhmälle. Pyrimme valmistamaan materiaalin siten, että se muistuttaa kuvakommunikaatiomateriaalin totuttua ulkoasua esimerkiksi kuvien, värin ja asettelujen suhteen. Säilytimme kuvien loogisen järjestyksen eli samankaltaiset asiat ovat vierekkäin, kuten istua – seisoa – maata. Valitsimme kuviksi samoja kuvia ja symboleita, mihin kuvakommunikaation käyttäjät ovat saattaneet nähdä jo aiemminkin.

Laitoimme kuviin kuvakommunikaatiokansiossa käytetyt taustavärit. Vaaleanpunaisella pohjalla on verbit eli tekemistä kuvaavat, keltaisella on substantiivit eli asiat ja esineet, sinisellä on henkilöt ja persoonapronominit, vihreällä on adjektiivit eli kuvailevat, valkoisella on kysymykset, pronominit ja konjunktiot. Harmaalla on kieltosanat, huudahdukset ja apumerkit. (Papunet, 2024-d.)

Kuvien määrää yhdellä sivulla pohdimme ja lopullisessa versiossa kuvien määrä vaihtelee sivujen aiheiden mukaan. Eniten kuvia on sivulla 'mitä on tapahtunut'. Sillä tähän kysymykseen tarvitsimme eniten vastauksia. Näitä sivuja on kaksi eli aukeaman verran ja kummassakin sivussa on 35 kuvaa. Runsaampi kuvamäärä mahdollisti sen, että kaikki vaihtoehdot ovat yhdellä kertaa nähtävillä, eikä tarvitse liikkua useamman sivun välillä. Joillekin sivuille olemme yhdistäneet kaksi kategoriata, kun kummassakaan aihealueessa ei ole ollut kovin montaa kuvaa. Vähimmillään sivulla on 19 kuvaa. Kaiken kaikkiaan materiaalissamme on 453 kuvakommunikaatiokuvaa. Käytön helpottamiseksi jotkut kuvat toistuvat sivuilla,

jolloin ei tarvitse usein käytettyä sanaa aina hakea toiselta sivulta, kuten sanat 'kyllä' ja 'ei'. Sivuja on 12 ja yksi aukeava läppä, johon on kerätty tärkeät ja usein käytettävät sanat/kuvat. Näitä ovat esimerkiksi: virhe, aloitan alusta, voisitko toistaa ja en ymmärrä.

Teimme kipumittarin (Kuva 11) ja laitoimme siihen viisi kipua kuvailevaa kohtaa ja numero nolla tarkoittaa, ettei kipua ole lainkaan. Kohdassa yksi ei ole kipua ja kohdassa viisi on sietämätön kipu. Laitoimme kipumittariin numeroiden lisäksi punaisen liukuväriin ja kasvokuvat. Esimerkiksi sietämättömässä kivussa väri on kirkkaan punainen ja kasvokuva on runsaasti itkevä. Kivuttomassa kuvassa väri on valkoinen ja kasvokuva hymyilee suuresti. Kolmella eri tavalla eli kasvojen ilmeillä, numerolla ja värillä pyrimme varmistamaan, että mahdollisimman moni ymmärtäisi kipumittarin tarkoituksen.

Kuva 11. Kipumittari

Kuvakommunikaatiokansiossa kuvat ovat usein pystysuunnassa, mutta ensiapupäivystäjien materiaalin vaihdoimme kuvat heidän toiveestaan vaakatasoon. Saimme kuulla, että liian hankalana materiaali jää ensiapupäivystäjiltä käyttämättä. Uskalsimme tehdä suunnan muutoksen, kun puhetta tukevia ja korvaavia menetelmiä opettava lehtori ei pitänyt muutosta haitallisena. Uskomme, että tällä ainoalla kompromissilla eli sopuratkaisulla materiaali tulisi käyttöön. Jolloin

suurempi hyöty oli tehdä kompromissi, kuin jättää se tekemättä. Toki pohdimme vaikuttaako tämä käyttäjäryhmään, miten suuresti, mutta uskomme hyödyn olevan tällä tavoin suurempi. Samalla tavoin jouduimme tekemään päätöksiä muissakin asioissa. Kuten siinä, käytämmekö värikkäitä kuvia vai mustavalkoisia kuvia ja onko sivulla neljä kuvaa vai 20 kuvaa.

Kuvakommunikaatiomateriaalin takasivulle on lisätty tiivis ohjeistus, kuinka toimia tilanteessa, jossa osapuolena on henkilö, jolla on puhevamma. Ohjeistuksessa neuvotaan esimerkiksi puhumaan rauhallisesti ja selkeästi, antamaan vastaajalle aikaa ja varmistamaan, että viesti on ymmärretty. Ensiapupäivystäjää kehoitetaan muistamaan eleiden, ilmeiden ja osoitusten merkitys sekä hyödyntämään kysymyksiä, joihin voi vastata kyllä tai ei.

Kuvakommunikaatiomateriaalin lisäksi teimme ensiapupäivystäjille erilliset 'kyllä' ja 'ei' -kortit. Niiden avulla voi kysyä asiakkaalta kysymyksiä, joihin hän voi vastata vain 'kyllä' tai 'ei'. Nämä toimivat mahdollisesti helpoiten henkilöiden kanssa, jotka eivät ole tottuneet käyttämään kuvakommunikaatiomateriaalia. Kuviin totuttomilla henkilöillä saattaa puhe olla epäselvää, jolloin korteista voi olla hyötyä.

5.2 Kuvakommunikaatiomateriaalin esittely ensiapuryhmälle

Toukokuussa 2023 esittelimme luomaamme kommunikaatiomateriaalia Suomen Punaisen Ristin Turun osaston ensiapuryhmälle heidän viikoittaisessa ryhmäillassaan. Olimme kartoittaneet ensiapuryhmän pohjatietoja puhevammaisuudesta ja puhevammaisen henkilön kohtaamisesta Webropolilla luodun kyselyn perusteella. Ensiapupäivystäjien aiempi osaaminen ja kokemus vaihtelivat paljon, mutta valtaosa vastanneista koki kaipaavansa lisää opastusta ja apuvälineenä toimiva kommunikaatiomateriaali oli toivottu.

Tapaamisessa oli paikalla noin 30 Suomen Punaisen Ristin Turun osaston ensiapuryhmän jäsentä. Kerroimme esimerkiksi, mitä puhevammaisuus tarkoittaa ja miten se voi eri ihmisillä ilmetä. Esittelimme myös eri puhetta tukevia ja

korvaavia kommunikaatiomenetelmiä ja kerroimme erilaisista kuvasymboleista. Ehkä jopa tärkeimpänä asiana, kerroimme lisäksi vinkkejä puhevammaisen henkilön kohtaamiseen. Tähän käytimme apuna Tikoteekin LOVIT-muistisääntöä.

Tikoteekki on osa kehitysvammaliittoa ja sen tavoitteena on, että puhevammaisella henkilöllä on mahdollisuus kommunikoida niin omassa yhteisössään kuin yhteiskunnassakin. Toiminnallaan Tikoteekki edistää puhevammaisten ihmisten osallisuutta ja itsemääräämisoikeutta. Tikoteekki kehittää erilaisia materiaaleja ja toimintamalleja, joiden avulla voidaan vahvistaa puhevammaisten henkilöiden ja heidän lähi-ihmisten vuorovaikutusta. (Kehitysvammaliitto, 2018.-b.) LOVIT-muistisääntö on yksi näistä Tikoteekin kehittämistä toimintamalleista.

Tikoteekin LOVIT-muistisäännössä kirjain L tarkoittaa läsnäoloa, kirjain O odottamista, kirjain V vastaamista, kirjain I ilmaisun mukauttamista ja kirjain T tarkistamista. LOVIT-muistisääntö on tarkoitettu vuorovaikutuskumppaneille ja sen avulla voidaan varmistaa hyvät edellytykset sille, että vuorovaikutus toimii. Jos vuorovaikutustilanteen toisella osapuolella on vaikeuksia ilmaista itseään, on toisella osapuolella suurempi vastuu vuorovaikutustilanteen sujumisesta. (Kehitysvammaliitto, i.a.-c.)

LOVIT-muistisäännön mukaan vuorovaikutuskumppanille on tärkeää antaa aikaa vastata ja kertoa asiansa. On hyvä itse olla tilanteessa läsnä ja osoittaa se vuorovaikutuskumppanille. Vuorovaikutuskumppanilta voi tarkistaa, onko itse ymmärtänyt asian oikein ja onko vuorovaikutuskumppani esimerkiksi halukas vielä jatkamaan keskustelua. Ilmaisun mukauttamisella tarkoitetaan sitä, että oma viesti esitetään vuorovaikutuskumppanille sopivalla tavalla, esimerkiksi viittomilla tai kuvilla. Vuorovaikutuskumppanin viestiin tulee myös muistaa vastata. (Kehitysvammaliitto, i.a.-c.)

Esitettyjen kysymysten ja keskustelujen jälkeen ensiapupäivystäjät pääsivät tutustumaan tekemämme kommunikaatiomateriaalin kopioihin. Kopioihin tutustuttiin ensin yhdessä ja sen käyttöön opastettiin. Tämän jälkeen ensiapupäivystäjät pääsivät pienissä ryhmissä testaamaan materiaalia simuloituissa

ensiaputilanteissa, joissa asiakas oli kokonaan tai osittain puhumaton. Ensiapupäivystäjillä oli mahdollisuus tehdä materiaalin kopioihin merkintöjä, kun he huomasivat siinä esimerkiksi jotain parannettavaa, muutettavaa tai kehuttavaa. Koimme tapaamisen olleen onnistunut ja ensiapupäivystäjätkin vaikuttivat innostuneilta. Uskomme, että kuvakommunikaatiomateriaaliin tutustuminen ja sen hyötyjen ymmärtäminen edistää sitä, että materiaali päätyy käyttöön.

6 AINEISTON KERUU

Valitsimme aineistonkeruumenetelmäksi kyselylomakkeen (Liite 2). Kysely toteutettiin sähköisesti Webropolilla ja kyselyn linkki jaettiin Suomen Punaisen Ristin Turun osaston ensiapupäivystäjille. Kysely toteutettiin huhtikuussa 2023 ennen kuin kävimme esittelemässä materiaaliamme ensiapupäivystäjille. Kyselyn tarkoituksena oli selvittää millaisia kokemuksia ja millaista tietoa ensiapupäivystäjillä on puhevammaisten henkilöiden kohtaamisesta ja mistä he haluaisivat vielä tietää lisää.

Kyselyihin vastatattiin anonymisti. Kyselylomakkeen ensimmäisellä sivulla vastaajalle kerrottiin, miksi kysely tehdään ja mihin vastauksia käytetään. Varsinaiseen kyselyyn pääsi jatkamaan vasta, kun oli lukenut ja hyväksynyt ensimmäisellä sivulla olevat tiedot. Vastaajat olivat siis tietoisia, että kysymysten vastauksia voidaan esimerkiksi käyttää opinnäytetyössämme. Opinnäytetyöprosessin jälkeen vastaukset hävitetään.

6.1 Kyselylomake

Kysely on tapa kerätä aineistoa. Kyselyssä jokaiselta vastaajalta kysytään samat asiat samalla tavalla ja samassa järjestyksessä. Kysymysten muoto on siis standardoitu eli vakioitu. Kyselyn voi toteuttaa paperilomakkeella esimerkiksi postin

kautta, mutta myös sähköisesti. (Vilkkä, 2007, s. 28.) Nykyään teknologia mahdollistaa vastausten keräämisen sähköisten lomakkeiden avulla ja vastauksetkin on mahdollista saada suoraan tilasto-ohjelmiin (Heikkilä, 2014, s. 45). Me valitsimme sähköisen kyselylomakkeen, joka toteutettiin Webropol-sovelluksella. Linkki kyselyyn lähetettiin ensiapupäivystäjien WhatsApp-ryhmään. Kyselylomake löytyy opinnäytetyön liitteistä.

Yksi suuri virheiden aiheuttaja tutkimuksissa on huonosti suunniteltu tai puutteellinen kyselylomake. Kyselylomakkeen tulee houkutella kysyjää vastaamaan ja jotta saataisiin selkeitä vastauksia ja kysymysten on oltava selkeitä. Kyselylomakkeen on hyvä olla ulkoasultaan houkutteleva ja selkeä. Kyselyn alkuun on hyvä sijoittaa helppoja kysymyksiä, kysymysten järjestyksen tulee olla looginen. (Heikkilä, 2014, s. 45–47.) Kyselylomakkeemme kysymykset muuttuivat useaan kertaan ennen kuin päädyimme lopullisiin kysymyksiin. Prosessi alkoi siitä, että pohdimme, mitä haluamme tietää ja päättyi siihen, että kysymyksiä ja vastausvaihtoehtoja pohdittiin sanatarkasti. Pidimme huolta myös siitä, että kyselylomakkeen pituus pysyi maltillisena, jotta mahdollisimman moni haluaisi täyttää kyselylomakkeemme loppuun asti.

Vastausten luotettavuutta on mahdollista lisätä kontrollikysymyksillä. Kontrollikysymyksillä tarkoitetaan kysymyksiä, jotka vahvistavat vastausten johdonmukaisuuden. Lomakkeen esitelmä on tärkeää, sen avulla saadaan palautetta lomakkeen toimivuudesta. On tärkeää myös varmistaa, että lomakkeen kysymysten avulla saadaan vastaus tutkittavaan asiaan. (Heikkilä, 2014, s. 46–47.) Meidän kyselymme ideana oli antaa meille pohjatietoja ensiapupäivystäjien aiemmista kokemuksista ja taidoista. Emme kokeneet kontrollikysymyksiä tarpeellisiksi, koska emme kaivanneet ehdottoman täydellisesti vastaajan kokemuksia tai mielipiteitä kuvaavia vastauksia. Muotoilimme kysymykset ja vastausvaihtoehdot kuitenkin niin, että jokaiselle vastaajalle löytyisi sopiva vastausvaihtoehto joka kysymykseen.

6.2 Kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen tutkimus

Laadullisessa tutkimuksessa pyritään havaitsemaan asioita ilman määrällisiä keinoja, esimerkiksi ilman tilastollisia menetelmiä. (Kananen 2012, s. 29.) Määrällinen tutkimuksen avulla taas voidaan vastata kysymyksiin, miten usein ja kuinka paljon (Vilkka 2007, s. 13). Määrällisessä tutkimuksessa kysymykset ovat strukturoituja ja vastauksena niihin saadaan lukuja, kun taas laadullisessa eli kvalitatiivisessa tutkimuksessa vastaukseksi saadaan avoimiin kysymyksiin sanoja ja lauseita. Käytännössä tutkimustyössä ei ole ehdotonta tehdä tiukkaa valintaa määrälliseen tai laadullisen tutkimuksen välille, vaikka tutkijan tulee tietää, mitä tutkimusotetta hän käyttää. (Kananen 2012, s. 33.)

Omassa kyselylomakkeessamme on strukturoituja kysymyksiä, mutta myös jokin avoin kysymys, jotka ovat enemmän kvalitatiivisen tutkimuksen avointen kysymysten kaltaisia. Esimerkki strukturoidusta kysymyksestä kysymyslomakkeessamme on esimerkiksi selvitys siitä, kuinka monta kertaa vastaaja on toiminut ensiapupäivystäjänä. Avoimesta kysymyksestä esimerkkinä on kysymys siitä, minkälaista apua ensiapupäivystäjä toivoisi puhevammaisen henkilön kohtaamiseen.

6.3 Aineiston käsittely

Aineiston keräämiselle on usein asetettu määräaika ja aineiston käsittely aloitetaan, kun määräaika on umpeutunut. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa aineisto on kerätty esimerkiksi kyselyllä, haastattelulla tai havainnoimalla. Aineiston käsittelyllä tarkoitetaan sitä, että tiedot syötetään ja tallennetaan tietokoneelle sellaiseen muotoon, että aineistoa voidaan tutkia numeraalisesti. (Vilkka, 2007, s. 106.)

Meidän tutkimuksessamme luomme kyselylomakkeen Webropol-sovelluksella ja lähetimme sen vastaajille sähköisesti. Vastaajilla oli noin kaksi viikkoa aikaa vastata kyselyyn. Koska kyselymme oli sähköisessä muodossa, saimme myös vastaukset Webropolin avulla helposti analysoitavaan muotoon. Webropol kokoaa

automaattisesti monivalintaiset vastausvaihtoehdot kaavioiksi ja kerää avointen kysymysten vastaukset yhteen, jolloin meidän on niitä helppo tarkastella ja hyödyntää tulosten analysoinnissa.

7 TULOKSET JA ANALYSOINTI

Toteutimme kyselyn Webropolilla ensiapupäivystäjille. Kyselylomakkeen (Liite 2) yhdeksän kysymyksen avulla selvitimme muun muassa heidän aiempia kokemuksia puhevammaisten henkilöiden kohtaamisesta. Toukokuussa 2023 Punaisen Ristin Turun osaston ensiapuryhmässä oli 63 henkilöä. Kysely on lähetetty heille linkkinä sisäisen WhatsApp-ryhmän kautta. Henkilöistä 28 vastasi kyselymme.

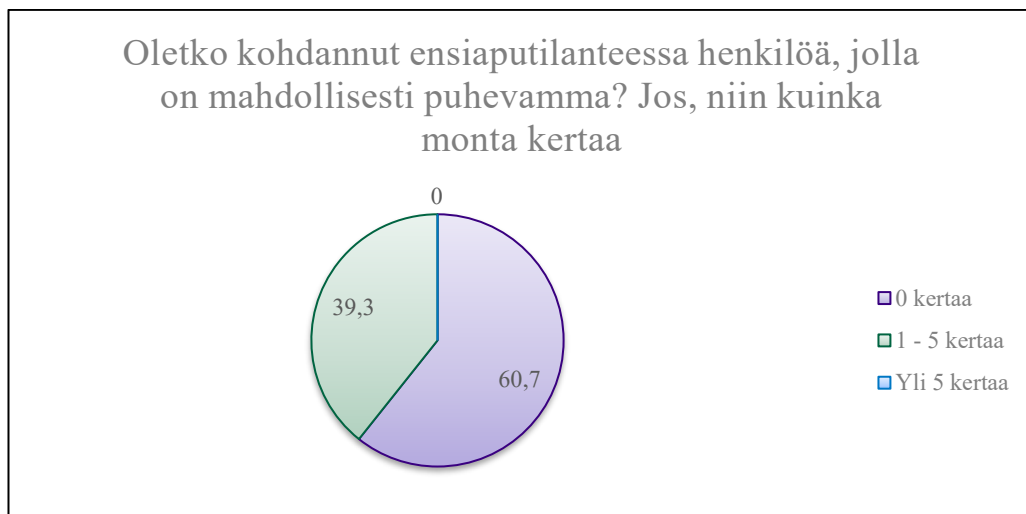
Vastaajista valtaosa oli toiminut ensiapupäivystäjänä yli 10 kertaa, kuten kaavio 1 osoittaa. Ryhmässä oli kuitenkin mukana myös kokemattomampia ensiapupäivystäjiä, joista osa ei ollut välttämättä vielä kertaakaan ollut mukana todellisessa ensiapupäivystystilanteessa.

Kaavio 1. Koettujen ensiapupäivystysten määrä

Kyselystämme kävi ilmi, että puhevammaisia henkilöitä ensiapupäivystäjät olivat kohdanneet vain muutamia kertoja. Kuten kaavio 2 avulla voi päätellä, yli 60 % vastaajista ei ollut kohdannut ensiaputilanteessa yhtään henkilöä, jolla olisi ollut puhevamma. Tämän kysymyksen kohdalla on otettava huomioon se, että osa ensiapupäivystäjistä ei ollut välttämättä vielä kertaakaan ollut mukana todellisessa ensiapupäivystystilanteessa, jolloin he eivät myöskään olleet voineet kohdata henkilöä, jolla olisi puhevamma.

Kaavio 2. Puhevammaisten henkilöiden kohtaamisten määrä ensiaputilanteissa

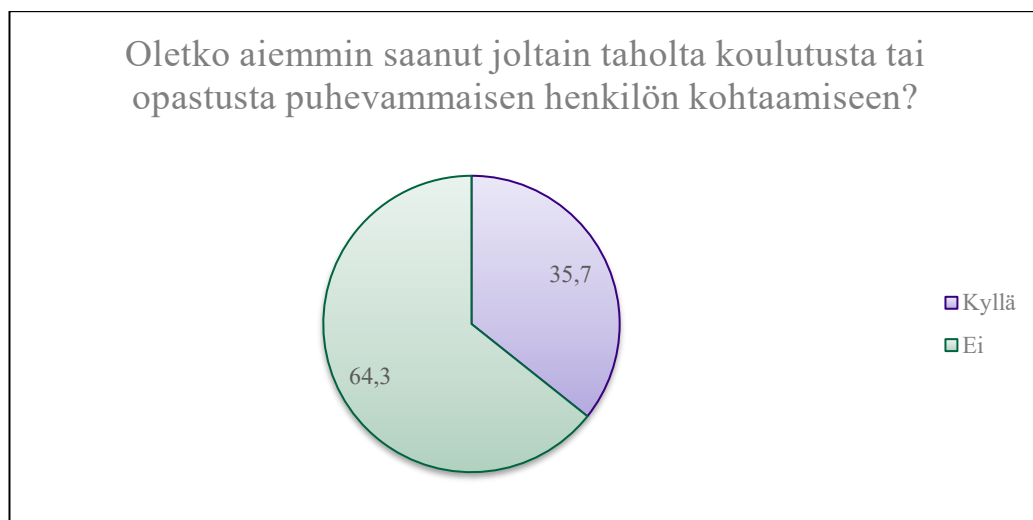
Vastaajat kertoivat avointen kysymysten avulla, kuinka kohtaamiset puhevammaisten henkilöiden kanssa olivat sujuneet. Kokemukset olivat hyvin vaihtelevia, mutta melko tasapuolisesti oli niin onnistuneita kuin haastaviakin tilanteita. Muutama vastaaja kertoi, että tilanteet olivat sujuneet keskinkertaisesti tai osapuolet olivat ymmärtäneen toisiaan osittain.

Ymmärtämisessä haasteita, huitomalla ja osoittamalla kommunikoi ja päällä kohtalainen paniikki. Sai kuitenkin loppujen lopuksi asianmukaista hoitoa.

Heikosti ymmärretty. Kirjoittamalla onnistuin vain osassa tapauksista. Muutoin menty vain kyllä-ei kysymyksillä.

Kymmenestä vastaajasta kolme koki, tilanteen sujuneen hyvin ja kummankin osapuolen ymmärtäneen riittävän hyvin toisiaan. Useampi vastaaja kertoi, että tilannetta oli helpottanut se, että puhevammaisella henkilöllä oli ollut mukanaan ystävä, tuttu tai tulkki, jonka avulla asiaa oli saatu selvitettyä.

Kysyimme, onko vastaaja aiemmin saanut koulutusta tai opastusta puhevammaisen henkilön kohtaamiseen joltain taholta. Noin 36 % ryhmän jäsenistä oli jo aiemmin saanut jonkinlaista koulutusta tai opastusta vuorovaikutustilanteisiin puhevammaisen henkilön kanssa. Avoimista vastauksista kävi ilmi, että osa käytti esimerkiksi työssään tukiviittomia tai oli omasta halustaan niitä opetellut. Kovin laajaa kokemusta puhetta tukevista ja korvaavista menetelmistä vastaajilla ei ollut. Tukiviittomat olivat yleisin menetelmä, joka oli jollain tavalla jo tuttu. Kaavio 3 osoittaa, että noin 64 % vastaajista oli vielä täysin vailla koulutusta tai opastusta.

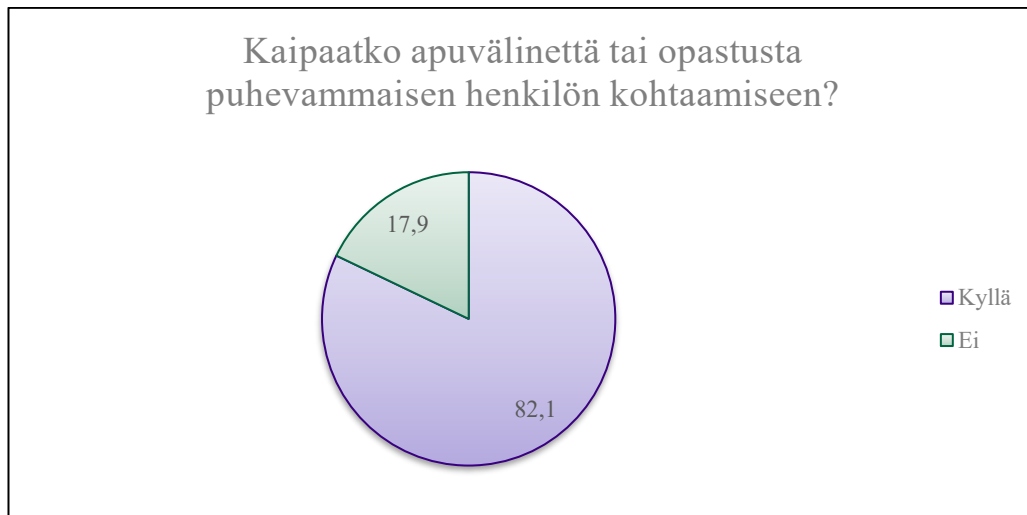
Kaavio 3. Aikaisempi kokemus puhevammaisten henkilöiden kohtaamisesta

Yli 80 % kyselyyn vastanneista oli sitä mieltä, että apuvälineelle ja opastukselle oli tarve, kuten kaavio 4 osoittaa. Osa mahdollisesti koki jo tietävänsä ja osavansa aiheesta riittävästi, osaa aihe ei välttämättä kiinnostanut tai koskettanut. Avoimissa vastauksissa kaivattiin kohtaamisen tueksi esimerkiksi kuvakortteja, kuvasarjaa ja käytännön harjoituksia. Paljon toivottiin yleistä tietoa esimerkiksi puhevammaisten määrästä Suomessa, tietoa kommunikaation apuvälineistä ja selkeitä ohjeita kohtaamisen tueksi.

Ylipäättään tieto miten kohdata, onko jotain mitä ottaa huomioon?

Yleistä, koska ei aikaisempaa kokemusta, eikä ole asiaa aikaisemmin edes ajatellut.

Haluan oppia tunnistamaan tilanteita ja oppia oikeita toimintatapoja.

Kaavio 4. Kokemus apuvälineen tai opastuksen tarpeellisuudesta

8 POHDINTA

Kuvakommunikaatiomateriaalimme tekeminen ja kehittäminen oli innostava ja opettavainen prosessi. Prosessimme on edennyt vahvasti sykleissä. Välillä etenemistä on tapahtunut nopeammin ja välillä hitaammin. Jouduimme haastamaan itseämme erityisesti silloin, kun pyrimme saamaan materiaalin toimivaksi niin ensiapupäivystäjille kuin käyttäjäryhmillekin. Uskomme, että tekemämme materiaali ja jakamamme opit puhevammaisuudesta sekä puhevammaisen henkilön kohtaamisesta lisäsivät ainakin hiukan puhevammaisten henkilöiden mahdollisuuksia tulla kohdatuksi tasavertaisemmin. Jatkokehitysideana voisi olla opastuksen ja kuvakommunikaatiomateriaalin jakaminen myös muille Suomen Punaisen Ristin ensiapuryhmille. Kuvakommunikaatiomateriaalia voisi hyödyntää myös

tilanteissa, joissa osapuolilla ei ole yhteistä kieltä. Vastaavaa materiaalia voisi hyödyntää esimerkiksi vastaanottokeskuksissa.

Ilman haasteita emme materiaalin valmistuksesta selvinneet. Suurimmaksi haasteeksi osoittautui apuvälineohjelman valinta ja kuvien käyttöoikeudet. Alun perin meidän piti valmistaa kuvakommunikaatiomateriaalimme Boardmaker-ohjelmalla, mutta emme tavoittaneet kuvien omistajaa. Muutimme suunnitelmaa ja päätimme valita Grid 3 -sovelluksen kommunikaatiomateriaalin valmistukseen. Kuvien käyttöä ei rajoiteta sovelluksen säännöissä, joten päädyimme siihen, että meillä on lupa käyttää sovellusta parhaaksi katsomallamme tavalla.

Koemme kehittyneemme ammatillisesti opinnäytetyöprosessin aikana. Ennen opinnäytetyön tekemistä meillä oli hyvin vähän kokemusta täysin uuden kuvakommunikaatiomateriaalin valmistuksesta. Yritysten, erehdysten, ohjauksen ja oman tiedonhaun jälkeen koemme valmiutemme valmistaa kuvakommunikaatiomateriaalia kehittyneen huimasti. Opittavaa riittää kuitenkin vielä tulevaisuudessakin. Todennäköisesti materiaalista tulisikin toisenlainen, jos nyt vuotta myöhemmin, tämänhetkiselällä kokemuksellamme aloittaisimme sen valmistuksen uudestaan.

Olisi kiinnostavaa tietää, minkälaista osaamista esimerkiksi terveydenhuollon työntekijöillä on puhetta tukevien ja korvaavien menetelmien käytöstä, niitä käytävistä asiakkaista ja heidän kohtaamisestaan. Olisi ihanteellista, jos ihmisten tietoisuus eri kommunikaatiomenetelmistä ja puhevammaisten henkilöiden kohtaamisesta lisääntyisi. Ymmärryksen ja tiedon lisääntyminen voisi tuoda myös lisää rohkeutta kohdata henkilöitä, joilla on puhevamma. Uskomme, että sen seurauksena puhevammaisilla henkilöillä olisi mahdollisuus tulla kohdatuksi tasavertaisemmin.

LÄHTEET

- Aivoliitto. (2024-a). *Kuvat arjen tukena*. Saatavilla 24.3.2024 <https://www.aivoliitto.fi/kommunikaatiokeskus/kehityksellinenkielihairio/vinkkeja-arkeen/kuvat/#538a53bb>
- Aivoliitto. (i.a.-b). *Kehityksellinen kielihäiriö lapsilla ja nuorilla*. Saatavilla 25.1.2024. <https://www.aivoliitto.fi/kehityksellinenkielihairio/tieto/#bd3b5ded>
- Aivoliitto. (i.a.-c). *Tietoa afasiasta*. Saatavilla 25.1.2024. <https://www.aivoliitto.fi/aivoverenkiertohairio/sairastumisen-jalkeen/muutokset/kielipuhehairiot/afasia/#bd3b5ded>
- Autismiliitto. (7.6.2022). *Sosiaalisen kanssakäymisen erityispiirteet*. <https://autismiliitto.fi/autismi/toimintakyky/sosiaalisen-kanssakaymisen-erityispiirteet/>
- Heikkilä, T. (2014). *Tilastollinen tutkimus* (9. uud. p.). Edita.
- Heister Trygg, B., Rautakoski, P., & Trygg, B. H. (2010). *Graafinen kommunikointi: Esineet, kuvat ja symbolit puhetta tukevassa ja korvaavassa kommunikoinnissa*. Kehitysvammaliitto.
- Huhtanen, K. (toim.). (2017). *Puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointimenetelmät Suomessa*. (4. uud. p.). Kehitysvammaliitto, oppimateriaalikeskus Opike.
- Kananen, J. (2012). *Kehittämistutkimus opinnäytetyönä: Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas*. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kehitysvammaliitto. (i.a.-a). *Kommunikoinnin apuvälineet*. Saatavilla 6.3.2024. <https://www.kehitysvammaliitto.fi/tikoteekki/tieto/kommunikoinnin-apuvälineet/>
- Kehitysvammaliitto. (11.7.2018-b). *Tikoteekin toiminta*. <https://www.kehitysvammaliitto.fi/tikoteekki/tikoteekin-toiminta/>
- Kehitysvammaliitto. (i.a.-c). *Lovit*. Saatavilla 24.2.2024. <https://www.kehitysvammaliitto.fi/tikoteekki/toimintamallit/lovit/>
- Kipinäkeskus. (i.a.). *Lataa maksutonta materiaalia!* Saatavilla 19.1.2024 <https://www.kipinakeskus.fi/lataa-materiaalia/>

- Korpilahti, P., Aaltonen, O., & Laine, M. (2010). *Kieli ja aivot: Kommunikaation perusteet, häiriöt ja kuntoutus*. Turun yliopisto, Kognitiivisen neurotieteen tutkimuskeskus.
- Kunnari, S., Laasonen, M., & Arkkila, E. (2022). *Lasten kielelliset vaikeudet: Haasteiden tunnistaminen ja kuntoutus*. PS-kustannus
- Launonen, K., & Korpijaakko-Huuhka, A. (2011). *Kommunikoinnin häiriöt: Syitä, ilmenemismuotoja ja kuntoutuksen perusteita* (8. muuttam. p.). Gaudeamus Helsinki University Press.
- Papunet. (2024-a). *Mistä ja millaiset kuvat?* Saatavilla 24.3.2024 <https://papunet.net/mista-ja-millaiset-kuvat/>
- Papunet. (i.a.-b). *Laastari*. Saatavilla 19.1.2024 <https://kuvapankki.papunet.net/haku/laastari>
- Papunet. (2024-c). *Tietoa kommunikointitauluista ja kansioista*. Saatavilla 24.3.2024 <https://papunet.net/tietoa-kommunikointitauluista-ja-kansioista/>
- Papunet. (2024-d). *Kansion käytön harjoittelu*. Saatavilla 24.3.2024 <https://papunet.net/kansion-kayton-harjoittelu/>
- Papunet. (2024-e). *Kommunikointikansio lapsille*. Saatavilla 24.3.2024 <https://papunet.net/mista-ja-millaiset-kuvat/>
- Papunet. (2024-f). *Tietoa kommunikointitauluista ja kansioista*. Saatavilla 24.3.2024 <https://papunet.net/tietoa-kommunikointitauluista-ja-kansioista/>
- Papunet. (2024-g). *Kommunikointiohjelmat ovat monipuolisia apuvälineitä*. Saatavilla 24.3.2024 <https://papunet.net/kommunikointiohjelmat-ovat-monipuolisia-apuvälineita/>
- Pelastuslaitoksen kumppanuusverkosto. (2020). *Yleisötapahtuman pelastussuunnitelman mallipohja*. Saatavilla 20.2.2023 <https://www.pelastuslaitokset.fi/julkaisu/pelastussuunnitelmapohja>
- Punainen Risti. (i.a.-a). *Kotimaan valmiustyö*. Saatavilla 20.2.2023 <https://www.punainenristi.fi/tyomme/valmiustyö-kotimaassa/>
- Punainen Risti. (i.a.-b). *Punainen Risti – työmme*. Saatavilla 20.2.2023 <https://www.punainenristi.fi/tyomme/>

- Punainen Risti. (i.a.-c). *Suomen Punaisen Ristin historia*. Saatavilla 20.2.2023 <https://www.punainenristi.fi/tyomme/historia/>
- Punainen Risti. (2013-d). *Seitsemän perusperiaatetta*. [Koulutusmateriaali]. Saatavilla 21.2.2023 <https://rednet.punainenristi.fi/sites/rednet.mearra.com/files/tiedostolataukset/Punaisen%20Ristin%20arvot%20ja%20periaatteet%20PERUS%202013.pdf>
- Punainen Risti. (19.9.2022-e). *SPR Turun osasto turkulaisten tukena jo 70+1 vuotta*. <https://rednet.punainenristi.fi/node/65602>
- Punainen Risti. (i.a.-f). *Suomen Punainen Risti viralliseksi nimeksi*. Saatavilla 20.2.2023 <https://www.punainenristi.fi/tyomme/historia/1910-luku/>
- Punainen Risti. (20.5.2022-g). *Vuosikertomus 2021* [Vuosikertomus]. https://www.punainenristi.fi/globalassets/6.-tyomme--paasivu/jarjestoiminta/jarjestoimintaan-liittyvat-julkaisut/vuosikertomukset/spr_vuosikertomus_2021_fin.pdf
- Punainen Risti. (i.a.-h). *Ensiapupäivystykset*. Saatavilla 20.2.2023 <https://www.punainenristi.fi/ensiapu/ensiapupaivystykset/>
- Punainen Risti. (i.a.-i). *SPR Henkinen tuki*. Saatavilla 18.4.2024 <https://rednet.punainenristi.fi/henkinentuki>
- Punainen Risti. (i.a.-j) *Ensihoidettujen merkitys hätätilapotilaan ensihoitovaiheessa*. Saatavilla 18.4.2024 <https://rednet.punainenristi.fi/node/53610>
- Punainen Risti. (i.a.-k). *Turun osaston aikuisten ensiapuryhmä*. [Sovellus] Saatavilla 22.2.2023
- Tetzchner, S. v., Martinsen, H., Launonen, K., & Von Tetzchner, S. (1999). *Johdatus puhetta tukevaan ja korvaavaan kommunikointiin*. Kehitysvammaliitto.
- Tikoteekki-verkosto. (i.a.). *Kommunikointitaulut ja -kansiot*. Saatavilla 24.3.2024 <https://tikoteekkiverkosto.fi/apuvalineiden-saatavuus/kommunikointitaulut-ja-kansiot/>
- Valteri. (i.a.). *Perus AACi-kansioiden lisäksi saatavilla on seuraavat AACi-kansiotyyppit*. Saatavilla 7.3.2024 <https://www.valteri.fi/palvelut/yksilolliset-kommunikointimateriaalit/aaci-tuoteperhe/muut-aaci-kansiot/>
- Vernerinet.net. (2.5.2023). *Kommunikointi*. <https://verneri.net/yleis/kommunikointi>
- Vilkka, H. (2007). *Tutki ja mittaa: Määrällisen tutkimuksen perusteet*. Tammi.

Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista. (11.5.2016) https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2016/20160027/20160027_2

LIITE 1. Ensiavun tarkkailu / saatelomake

**ENSIAVUN
TARKKAILU/SAATELOMAKE**

As.nro: _____

Tilaisuus:	Pvm:
Tapahtumapaikka:	Hälytys klo:
Autettavan nimi: _____	Syntymäaika: _____
Kotiosoite:	Palkalla klo:
Postinumero ja -toimipaikka:	Tapahtunut klo:
Lisätietoja, omaiset tms.:	Hälytetty 112 klo:

Tapahtumatiedot (vammamekanismi):	ENSIARVIO:			
	Hengitystye	Hengitys	Verenkierto	Tajunta
	Avoin	Normaali	Rannesyke tuntuu	Herällä
	Uhattuna	Valkeutunut	Rannesyke ei tunnu	Herää puheelle
		Ei hengitä	Runsas ulkoinen verenvuoto	Herää kivulle
				Ei heräteltävissä
Tila tavattaessa:				
Aikaisemmat sairaudet, nyky lääkitys, allergiat:				

Klo	Hengitys			Verenkierto				Kipu 0-10	Muuta
	Heng. taajuus /min	Hengitys Norm. Rohiseva Vinkuva	SpO ₂	Syke /min	Rytmil. tasainen - epä-tasainen	RR Verenpaine	Lämpö- raja		
						/			
						/			
						/			
						/			
						/			
Annettu ensiapu ja saavutettu vaste:									
Hoito-ohjeen pyytäminen:					Nimi / yksikkö:				
Autettavan lähtöaika, jatkohoitopaikka ja kuljetus:									
Ensiavun antajat:					Osaston yhteystiedot:				

Jatkohoitopaikan koodit: kho = kotihoito-ohjeet, tk = terveyskeskus, sair = sairaala, eh = ensihoito
 1. sivu autettavalle/jatkohoitoon 2. sivu piilrin (keltainen) 3. sivu osastolle (punainen)

LIITE 2. Kyselylomake ensiapupäivystäjille

TASAVERTAISEMPAA KOHTAAMISTA Kuvakommunikaatiomateriaalin luominen Suomen Punaisen Ristin Turun osaston ensiapupäivystäjien avuksi

Hei!

Olemme Diakonia-ammattikorkeakoulun kolmannen vuosikurssin oppilaita ja opiskelemme puhevammaisten tulkeiksi. Teemme opinnäytetyömme yhdessä SPR:n Turun osaston ensiapuryhmän kanssa. Yhteyshenkilönämme toimii Sari Salmi.

Tavoitteenamme on luoda teille kuvakommunikaatiomateriaali, joka toimii apuvälineenä, mikäli kohtaatte ensiaputilanteissa esimerkiksi puhevammaisen henkilön.

"Puhevammaisella ihmisellä tarkoitetaan kuulevaa ihmistä, joka ei tule arjen kommunikointitilanteissa toimeen puheen avulla. Hänen on vaikea tuottaa tai ymmärtää puhetta. Usein puhevammaan liittyy myös lukemisen ja kirjoittamisen vaikeuksia."
(Lähde: Papunet)

Kyselyn vastauksia käytetään vain meidän opinnäytetyössämme. Kyselyn avulla saamme pohjatietoa teidän kokemuksistanne ja toiveistanne. Kyselyyn vastataan nimettömästi.

Jatkamalla kyselyä hyväksyt vastausten käyttämisen osana opinnäytetyötämme.

Ystävällisin terveisin

Laura Isotalo laura.isotalo@student.diak.fi
Jonna Siik jonna.siik@student.diak.fi

1. Olen lukenut yllä olevan tekstin ja hyväksyn vastausteni käyttämisen opinnäytetyössä.

Kyllä

2. Kuinka monta kertaa olet toiminut ensiapupäivystäjänä?

0-5 kertaa
5-10 kertaa
yli 10 kertaa

3. Oletko kohdannut ensiaputilanteessa henkilöä, jolla on mahdollisesti puhevamma? Jos, niin kuinka monta kertaa?

0 kertaa
1-5 kertaa
yli 5 kertaa

4. Miten kohtaamiset ovat sujuneet?

Tuliko esimerkiksi kumpikin osapuoli ymmärretyksi.

---

5. Oletko aiemmin saanut joltain taholta koulutusta tai opastusta puhevammaisen henkilön kohtaamiseen?

Kyllä, olen saanut.
Ei, en ole saanut.

6. Jos vastasit kyllä, voit halutessasi kertoa alle millaista opastusta olet saanut.

---

7. Kaipaako apuvälinettä tai opastusta puhevammaisen henkilön kohtaamiseen?

Kyllä, kaipaan.
Ei, en kaipaa.

8. Millaista opastusta kaipaat?

---

9. Kysymyksiä tai toiveita meille ryhmäiltä varten:
